

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete

”Det är bara så det är”

En studie om fotbollssupporterskap ur tjejers perspektiv

Socionomprogrammet, ht. 2007

C-*u*ppsats

Författare: Tanja Jääskeläinen & Jessica Åhlander

Handledare: Stig Grundvall

Abstract

Titel ”Det är bara så det är” En studie om fotbollssupporterskap ur tjejers perspektiv

Författare Tanja Jääskeläinen och Jessica Åhlander

Nyckelord *Genus, Kultur och Identitet*

Studien syftar till att lyfta fram tjejsupportrar inom fotbollen och se om villkoren ser olika ut för tjejer och killar som supportrar. Vad är det som gör att man som tjej vill vara del i supporterulturen? Och hur uttrycker tjejerna sin hängivenhet till fotbollen som idrott är något vi bland annat intresserat oss för.

Vi har gjort en kvalitativ studie. Inledningsvis gjorde vi fem observationer på puben samt fotbollsmatcher. Vi har intervjuat sex aktiva tjejsupportrar samt en supporterpolis för att samla in empirin.

De resultat vi fått fram har visat på att det finns olika villkor för tjejers och killars deltagande i supporterskapet. Vissa beteenden sanktioneras av de andra supportrarna. I intervjuerna har det framkommit att tjejerna är hängivna sitt supporterskap. Fotbollen och supporterskapet fyller deras liv med mening samt fyller många funktioner, så som: *gemenskap, vänskap och kärlek*. Vi har kommit fram till att den minoritet som man är som tjej och supporter gör att man till stora delar anpassar sig och hittar strategier för sitt deltagande i subkulturen, men samtidigt trotsar man de normerna som finns och ”bryter ny mark.”

Tack!

Vi vill tacka Alla som medverkat i vår Uppsats.

Först och främst vill vi tacka de hängivna supportertjejerna som delat med sig av sina erfarenheter och gett en så levande bild av betydelsen att vara supporter.

Vi vill tacka supporterpolisen som tog sig tid att träffa oss och berätta om sitt arbete. Vår handledare Stig, har hjälpt oss att komma vidare när vi fastnat, bistått med goda råd och uppmuntrat oss när det som bäst behövts, tack!

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 Syfte	2
1.2 Frågeställningar	2
1.3 Disposition	2
2. Begrepp	3
2.1 Genus/kön.....	3
2.2 Kultur	3
2.3 Identitet.....	4
3. Bakgrund	5
3.1 Fotbollen.....	5
3.2 Kvinnor och fotboll	5
3.3 Publiken.....	6
3.4 Riksidrottsförbundet och genus.....	7
3.5 Supporterpolis	8
4. Tidigare forskning	10
5. Teoretisk ansats	12
5.1 Feministiskt perspektiv	12
5.3 Hegemoni och maskulinitet.....	13
5.4 Senmoderna människan.....	13
6. Metod	15
6.1 Förförståelse	15
6.2 Kvalitativ metod.....	15
6.3 Induktion/deduktion	16
6.4 Litteratursökning	16
6.5 Urval.....	16
6.6 Deltagande observation	17
6.7 Intervjuförfarande.....	18
6.8 Validitet/reliabilitet	19
6.9 Analysförfarande	19
6.10 Etisk diskussion.....	20
7. Resultat	21
7.1 Observationer	21
7.2 Intervjuerna	23
7.2.1 Språket på arenan	23
7.2.2 Passionen för fotboll.....	24
7.2.3 Gemenskapen	25
7.2.4 Att få vara en del	27
7.2.5 Att få ta plats	29
7.2.6 Identitet.....	30
8. Analys	32
9. Slutdiskussion	36
Referenslista	38

Bilaga 1
Bilaga 2
Bilaga 3
Bilaga 4

1. Inledning

Vårt intresse för ämnet fotboll och supporterkultur väcktes vid diskussioner om frågor som många förmodligen ställer sig i ämnet: hur mycket kostar det skattebetalarna när IFK möter AIK i en s.k. högriskmatch¹? Vad är det med fotbollen som väcker så starka känslor och engagemang? Är ”fotbollsvåldet” ett stort samhällsproblem som förtjänar det utrymme som det faktiskt får i media? Är det så att denna subkultur är ett uttryck på övriga samhällets brister? Under processen har även funderingar kring maskulinitet och femininitet blivit centrala teman.

Vi valde att undersöka fotbollssupporterkulturen för att kunna förstå dels vad det är som väcker de starka känslor som den ger uttryck för, och dels hur det är att som ung kvinna ingå i dess sammanhang. Hur tänker de kvinnor som brinner för fotbollen? Varför vill de vara en del i denna kultur, som lätt kan upplevas som kvinnofientlig? Känner de sig välkomna i gemenskapen? På vilket sätt anpassar de sig till den rådande kulturen? Det är ett faktum att det finns tjejer som är engagerade och brinner för fotbollen, men att de är relativt osynliga i sitt deltagande. Vi vill lyfta fram några tjejer som berättar om sina liv med fotbollen i dess mansdominerade värld.

Då vi med våra vänner och bekanta diskuterat ämnet för vår uppsats har vi åtskilliga gånger mötts av uppfattningen att det språk som inom fotbollskulturen ofta används för att förminska det motsatta laget eller domaren (exempelvis ord som ”hora”, ”fitta”, ”kärring” och ”bög”) inte egentligen står för någon slags kvinnofientlighet eller homofobi, utan bara är uttryck i ögonblickets hetta. Intressant är dock en iakttagelse som en manlig bekant gjorde vid ett pubbesök där en viktig och spännande match visades: när två unga kvinnor höjde sina röster och i likhet med övriga supportrar skrek ”Jävla domare” tystnade en stor del av publiken och tittade på kvinnorna med en blandning av förvåning och ogillande i blicken.

Vi har emellanåt känt oss manade att stanna upp och fundera på vad det egentligen var vi ville ta reda på med vårt arbete. Det har ofta lett oss tillbaka in på rätt spår då vi varit på väg åt lite andra håll. Vår färd framåt med arbetet har på vissa sätt lämnat oss med fler frågor än svar, men vi tycker ändå att vi uppnått vårt syfte.

¹ Syftar till fotbollsmatch mellan stora lag med stor supporterskara. Oftast stora polisiära insatser.

1.1 Syfte

Vårt syfte med uppsatsen är att lyfta fram kvinnliga supportrar inom fotbollen och se om villkoren ser annorlunda ut för kvinnor och män beträffande delaktighet i kulturen. Vår antagande är att supporterskap står för någonting positivt. Vi vill studera fotbollskulturens betydelse för tjejerna. Vi hoppas kunna samtidigt visa på det positiva med att vara del i något och försöka vara en motkraft till de negativa skrivierna i media, där man alltför ofta läser om bråk och huliganism i samband med fotboll.

1.2 Frågeställningar

Hur ser tjejerna på supporterkulturen?

Vad betyder supporterkulturen för dem?

Hur uttrycker tjejer sin hängivenhet för fotbollen?

Vad finns det för ramar för tjejer för att vara del i kulturen?

Vad är det som gör att man vill vara del i supporterkulturen?

1.3 Disposition

Vi kommer här att presentera hur vårt arbete är upplagt. I vår uppsats har vi begrepp som vi anser är väsentliga. Vi har därför i kapitel två presenterat och beskrivit dessa begrepp mera utförligt. I kapitlet efter beskriver vi bakgrunden kring idrott och fotbollen som utövare och publik ur ett genusperspektiv. Kapitel fyra tar upp tidigare forskning som vi använder oss av i vårt analysarbete. Kapitel fem presenterar våra teoretiska ansatser där fokus ligger på feministiskt perspektiv, hegemoni, maskulinitet samt människan i det moderna samhället. I vårt metodkapitel, kapitel sex, presenterar vi vårt metodförfarande. Under kapitel sju presenterar vi vår empiri som består av insamlat material från observationer samt intervjuer som vi har tematiserat kring. I kapitel åtta har vi vår analys. Det sista kapitlet, kapitel nio är vår slutdiskussion.

2. Begrepp

Vi kommer här att fördjupa oss i vissa begrepp som vi anser är relevanta att beskriva mer ingående.

2.1 Genus/kön

Hur ska vi se på begreppen genus och kön? Och vad betyder de? Inget av begreppen är helt lätt att förstå. Genus och kön är något som ofta delats upp, kön som något biologiskt och genus som ett kulturellt fenomen (Ambjörnsson, 2004, sid. 12). Det mest centrala när vi konstruerar kön är enligt Fagrell (2000) den *Könskategorisering* (sid. 28 ff.) som görs av oss människor med utgångspunkt från det biologiska könet, man och kvinna. Denna kategorisering får en innebörd även i att vi könsmärker saker och hur vi beter oss fysiskt och verbalt, men också vilka normer och regler som finns i samhället och den kultur vi lever i. Fagrell ser detta som att vi då hamnar i en *normalitetsram* som både ger oss möjligheter och begränsar oss i vår vardag. Judith Butler (2007, sid. 12 ff.) som utvecklat genusbegreppet, kritiserar den uppdelning som gjorts av kön och genus. Butler hävdar att kön är en konstruktion som är upprinnelse till den syn vi har på begreppet genus idag. Olika vetenskaper har definierat vad kön är samt vad det står för och man har ofta utgått från biologin. Butler menar att detta är en konstruktion och att det finns ett maktperspektiv på det biologiska könet. Det går inte att skilja på kön och genus, menar Butler. Vi kommer att använda oss av begreppet genus när vi talar om kön, eftersom vi anser att de båda begreppen hänger ihop och inte går att skilja åt. Konstruktion har att göra med i vilken tid vi lever, d.v.s. historiskt, men också den samhälleliga kontext vi befinner oss i (Larsson, 2001, sid. 19).

2.2 Kultur

Betydelsen av begreppet supporterkultur är ett centralt tema i vårt arbete. Nedan beskriver vi vad begreppet kultur har för innebörd och hur man kan se på det.

Inom samhällsvetenskapen finns det många olika definitioner av vad kultur betyder och vilken vi väljer beror på vilket perspektiv vi intar. Kultur kan ses ur perspektiv som Jonas Stier (2004) i sin bok *Kulturmöten* benämner som funktionalistiska, kognitivistiska och symboliska beteenden. Utifrån en grupp människors beteenden och handlanden kan man förstå deras kultur, man kan se den som ett sätt att leva (Stier, 2004). En kultur kan också ses som att man har ett gemensamt handlingsmönster i grupp. Det är ett socialt system som kan innehålla gemensamma regler, symboler, uppfattningar och principer. Det finns många olika beskrivningar på vad kultur är beroende på vilket perspektiv du har, men det gemensamma är att kultur är ett system som skapas av och med individer i samspel med varandra, och är i ständig rörelse (ibid.). Giddens (2003) menar att det fundamentala för alla kulturer är de gemensamma tankarna och åsikterna som ger en hjälp och mening i de sociala samspel man har med varandra. Det är normer och värderingar som skapar premisser eller ger vägledning i hur individer i en kultur handlar.

Fotbollssupportrar ingår i en *subkultur*. Giddens (2003) menar att subkulturer skiljer sig ifrån det övriga samhället genom sitt kulturella mönster. För vissa kan subkulturen vara ens hela liv, man identifierar sig helt och hållet med dess regler, normer eller symboler och för andra är subkulturen något som man går in och ut ur och man kan röra sig emellan. Subkulturen kan vara en motkraft till det rådande samhället och den dominerande kulturen, menar Giddens, och ger frihet åt människor att uttrycka sig och agera utifrån sina egna uppfattningar (ibid.). Vi menar att kultur är det som sammanbinder människor och ger en mening och struktur i ens vardag och liv.

2.3 Identitet

Giddens (2003) menar att identitet rent allmänt är vad individer har för uppfattningar om vilka de själva är och vad som är viktigt och meningsfullt för dem. Identitet kan finnas på många olika sätt så som klass, kön och etnicitet. Inom sociologin talar man främst om *social identitet* och *personlig identitet*. Social identitet handlar om hur andra tillskriver en identitet till individen. Denna identitet kan kopplas till andra individer exempelvis, om man kommer med en Hammarby tröja så kopplar omgivningen att man är "Hammarbyare" man har fått en social identitet. Connell (2002) menar att genusidentitet har många olika dimensioner. Det finns en stor variation av genusidentiteter alla identiteterna har olika egenskaper, exempelvis den omhändertagande hemmafrun och affärsmannen som försörjer familjen. Genusidentiteterna omskapas hela tiden. Personlig identitet har att göra med att när man interagerar med omvärlden skapas det upplevelser om vem man är och ens själv. I alla de sammanhang som människan befinner sig i utvecklas identiteten. Giddens menar att det viktigaste för identitetsskapandet är individens möjlighet till *handlingsförmåga, frihet och valmöjligheter* (ibid. sid 44). Giddens kan se en nackdel med dessa "friheter" i det sen moderna samhället. Han menar att vi är tvungna att fatta väldigt många beslut dagligen, detta kan vara förvirrande för individen. Detta förlopp är samtidigt med och skapar vår identitet Giddens (1999). Vi menar att identitet är något som skapas i samspel med omvärlden och att man tillskrivs en identitet av omgivningen.

3. Bakgrund

3.1 Fotbollen

Fotbollen kom till i England under 1800-talet. Det har varit mycket diskussioner om varifrån den ursprungligen kommer. Dock kan sägas att så som vi ser den moderna sporten fotboll idag, så kom den till under 1800-talets mitt. Från början var fotbollen en sport för borgarna och överklassen. Det förekom på elitskolor runtom i England. Sporten sågs som fostrande och disciplinerande för unga män. Man ansåg att det stärkte de manliga dygderna, såsom mod, uthållighet och laganda. Fotbollen rörde sig vidare i klassiketen och blev snart en sport för arbetarklassen. Enligt Morris, författare till boken *Fotbollsfolket* från 1981, så var det när pojkar kom från internatskolorna och tog över familjens fabriker som fotbollen kom till arbetarna. De tog med sig sin entusiasm för spelet för att därefter bjuda in sina arbetare i det och uppmuntra dem att spendera sina lediga lördagar i gemenskapen inom fotbollen (Morris, 1981). I och med att man under 1800-talets slut införde lediga lördagar i England fick man också ett stort publikt intresse kring fotbollen. Då alla var på fotbollen på lördagarna kunde fabriksägarna ha kontroll på att deras arbetare skötte sig på sin lediga tid (Olofsson, 1989).

Från början fanns det två huvudgrenar, det var soccer och rugby. Den som vi här i Sverige tog till oss var soccer, alltså vad vi kallar fotboll. De första fotbollsspelet förekom i Sverige någon gång under 1870-talet. Processen har varit liknande i det svenska inträdet som det engelska. Skillnaden har varit att den kommit senare hit, precis som industrialismen. Det blev en populär underhållning i 1900-talets början, då många industriarbetare hade flyttat till större städer där man inte kände så många. En bidragande faktor kan också ses som att många män var ungar vid tiden för inflyttningen och ville ha en fritidssysselsättning. Den 18 december 1904 bildades Svenska fotbollsforbundet² och två år senare fick det sitt namn. Sedan 1940 är fotbollen vår största sport, publikmässigt såväl som spelarmässigt (Andersson, 2002).

3.2 Kvinnor och fotboll

Fotbollen hade fram tills mellankrigstiden klassats som en enhetlig manlig sysselsättning. Under slutet av första världskriget och några år framåt bildades dock ett antal kvinnliga fotbollslag i Sverige. Tyvärr såg man det som en komisk begivenhet och det var därför publiken många gånger kom i mängder. Kvinnorna fick spela mot "gubblag" i högklackade kängor till publikens förnöjelse (Andersson, 2002).

Direktör Hugo Levin, som var en av de mest inflytelserika idrottsledarna och som även var ordförande i Göteborgs Fotbollsforbund, hade möjligheten att påverka att kvinnor skulle bli tagna på allvar i sitt fotbollsspelande. Man hade ett stort möte 1917 för att få till en kvinnlig fotbollsklubb. Ett stort antal människor närvarade, varav cirka 60 kvinnor. Tyvärr tog mötet en annan vändning än man hade tänkt sig när direktören istället tyckte att det svagare könet var bättre lämpade för sporter såsom landhockey och bandy. Och så blev det, Göteborgs damer fick spela landhockey och bandy. Som tur var så fanns det många som stödde kvinnlig

² Svenska fotbollsforbundets uppgift är att främja och administrera fotbollen i Sverige och svensk fotboll utanför landets gränser. År 2006 var 3266 föreningar medlemmar. Dessa hade cirka och 1 miljon medlemmar varav cirka 500 000 var aktiva spelare. (www.svenskfotboll.se)

fotboll, och runt om i landet bildades ändå kvinnliga fotbollsklubbar. Problemet var att det fortfarande sågs som en muntration. Man började spekulera i kvinnors möjligheter att spela fotboll. Redaktionen på tidningen *Sportbladet*, som var den mest inflytelserika tidningen hade ett flertal synpunkter på detta 1921. Vad man bland annat ansåg var att om nu kvinnor tyckte att dom skulle spela fotboll och förstöra sina förtjusande smalben så var vi tvungna att ta fram en mindre plan, en lättare boll samt kortare speltid. Man hittade stöd för detta i England som förbjudit upplåtandet av planer till kvinnliga spelare. Endast män kunde spela riktig fotboll, och den manliga hegemonin verkade över nationernas gränser. Det ska poängteras att det största motståndet kom under denna tid från medelklassen och den rådande åsikten var att kvinnor och män inte var jämställda vare sig biologiskt, kulturellt eller ideologiskt. Arbetarklassen hade inte samma tilltro till den stora skillnaden mellan män och kvinnor. Den allmänna åsikten under mellankrigstiden var att man accepterade den kvinnliga fotbollen så länge det handlade om muntrationsmatcher, oftast mot lag med ”gamla gubbar”. Så fort seriösa försök gjordes att bilda kvinnliga fotbollslag så möttes detta av stark kritik och planerna skrinlades snabbt. (Andersson, 2002)

Öxabäcks IF betraktas i Sverige som det första officiella damlaget. 1966 bildade några kvinnor ett lag och fick till en början spela uppvisningsmatcher mot ”gubblagen” som underhållning så som seden hade varit under hela första halvan av 1900-talet. Ryktet om dem spreds dock, och de fick snart spela uppvisningsmatcher både mot andra dam- och herrlag. De uppmärksammades även internationellt. Detta väckte ett intresse hos kvinnor i den geografiska närheten och fler lag bildades runt omkring. Man framförde efter ett tag önskemål om att få spela i seriespel och inte bara i uppvisningsmatcher. Efter mycket kämpande kom den första damserien inofficiellt till 1968, inom Västergötlands fotbollsforbund. Först 1970 togs frågan upp officiellt av Svenska Fotbollsforbundet. Vägen därifrån har varit lång för damfotbollen med många kamper som de måste utkämpa. Man har fått utstå diverse granskningar, bland annat har man tillsatt medicinska experter för att utreda om fotbollen kan vara farlig för kvinnor, exempelvis om det finns något samband mellan hårda stötar mot bröstet och bröstcancer. 1972 öppnade Svenska fotbollen dörren officiellt för kvinnor att få spela fotboll, under samlingsnamnet damfotboll. Eva Olofsson menar i sin avhandling *Har kvinnor en sportlig chans?* (1989) att en av anledningarna till att Svenska Fotbollsforbundet tog upp och godkände damfotbollen var för att kunna kontrollera dess framfart. Fotboll var 1989, när hennes avhandling skrevs, den näst största idrotten för kvinnor räknat till aktiva utövare, och detta hade den uppnått på enbart 20 år. Bara för att avsluta med en liten jämförelse kan man säga att svenska mästerskap för herrfotboll började spelas 1896, för kvinnor spelades det första gången 1973 (ibid.).

3.3 Publiken

Publiken började komma i större mängder till matcherna under 1900-talets början i Sverige. Dessförinnan hade åskådarna till största del bestått av familjen och vänner till spelarna, eller andra spelare. I och med att sporten gick från att domineras av de borgerliga till att bli en sport även för arbetarklassen så började massorna att komma. När publiken började skrika och heja på arenorna sågs det ofta som väldigt ouppfostrat och ohyfsat enligt många matchreferenter. Så länge de skrek på det egna laget sågs det dock som något positivt och ett sätt att stödja laget och underminera motståndarna. Var det däremot motståndarlaget som lät, då sågs det som dåligt uppförande. Supportrarna fick sitt stöd av den mest prestigefyllda tidningen på den tiden: *Nordiskt idrottslif* 1914. Efter det var det rumsrent att skrika på

arenorna för att stödja sitt lag. Den första tågresa för supportrar arrangerades 1907, då cirka 300 av Sandviken AIK:s supportrar åkte till Gävle för att se en match. Första bussresan arrangerades under 1950-talet. Man såg det som ett bra sätt att ha full kontroll över de supportrar som åkte till de olika arenorna. Det var ett sätt att ha kontroll över fylleriet och se till att supportrarna inte blandades med vanliga passagerare (Andersson, 2002).

Torbjörn Andersson skriver i *Kung fotboll 2002* att man inte var helt negativt inställda till kvinnans tillträde till fotbollen. Det fanns visserligen åsikter som att det var skam att kvinnor beträdde den "heliga" arenan där männen sprang runt och var halv nakna. Det finns rapporter från 1909 när IFK Stockholm mötte Örgryte IS att ett flertal "eleganta damer" närvarade i publiken. Samma sak 1919 när det rapporteras liknande om stilfulla kvinnor som bevitnar matchen. Rapporterna handlar ofta om hur kvinnorna ses sittande på läktarplats. De referat som anges från den tiden beskriver de närvarande kvinnorna som "söta, vackra flickor". Redan 1903 skrev en reporter om kvinnors passion för sporten att han *sadt midt bland en samling hvitklädda skönheter, som tydligt lade i dagen sina glödande känslor för Eskilstunalaget* (Andersson, 2002, sid. 306). Det var vanligt att ha lägre inträdesavgift eller rent av gratis inträde för kvinnor på den tiden. Om detta gjorde att siffrorna och antalet kvinnor ökade vet man inte. 1930 noterade dock IK Sleipner ett nytt publikrekord med 8000 personer och man uppskattade att 13 % av dessa var kvinnor. Under 1930- och 40-talen slopades dock de reducerade biljettpriserna för kvinnor. De slutsatser Andersson drar av detta är att man inte längre hade ett intresse av att locka dit kvinnor eftersom fotbollen drog stor publik ändå. Sporten var då så stor att arenorna fylldes med betalande män, och man behövde inte locka med reducerade priser bara för att fylla arenorna. Det finns pressuttalanden som bekräftar den manliga prägeln på fotbollsarenorna. 1925 frågar sig *Idrottsbladet* om det fanns någon annan stad eller land som hade en så maskulint dominerande fotbollspublik som Göteborg och Sverige (Andersson, 2002).

3.4 Riksidrottsförbundet och genus

Historiskt

Historiskt sett har kvinnor utövat idrott lika länge som män. RF:s intresse av att organisera och marknadsföra kvinno-idrotten var dock sval under 1900-talets första hälft. De grundade sin inställning i den då tidens vetenskapliga expertis som menade att tävlingsidrotten var skadlig för kvinnor. Motiveringen var att kvinnor var för svaga fysiskt och mentalt. Motionsidrotten sågs dock som något positivt och hälsosamt för kvinnor, då de förberedde dem fysiskt för rollen som moder (Larsson, 2005)

Hur man arbetar med frågor kring jämställdhet har en betydelse för kvinnors deltagande i idrotten. Det handlar om ekonomi och att lyfta fram och belysa strukturer. Från 1945 började man diskutera kvinnans ställning inom idrotten och det var en offentlig debatt som Riksidrottsförbundet (RF) var tvunget att följa med i. 1977 avsattes medel för att utarbeta en handlingsplan för kvinnlig idrott, vilket innebar att man för första gången arbetade officiellt med dessa frågor. I början av 1980-talet började man använda sig av begreppet jämställdhet inom idrotten. (Olofsson, 1989, sid. 59 ff.)

Riksidrottsförbundet jämställdhetsarbete idag

Så här säger (RF) om jämställdhet inom idrotten: *Idrotten är en fråga om demokrati, resurser och intressen. Kvinnor utgör hälften av befolkningen. Män och kvinnor har olika värderingar, kunskaper och erfarenheter samt olika intressen* (www.rf.se).

Idrotten är den största folkrörelsen i Sverige. Trots detta har man inte alltid arbetat för en jämställd idrott, man har utgått från den patriarkala strukturen. I trettio år har RF arbetat med en medveten jämställdhetsplan. 1989 antog man en del viktiga punkter för att arbeta för ett mer jämställt idrottsklimat. Bland annat antogs förslaget att flickor och pojkar, kvinnor och män ska ha samma möjligheter att praktisera idrott. Man ska ha samma möjlighet till inflytande i beslutande organ. I planen finns även delmål och ett av dessa är att kvinnor ska var representerade i minst fyrtio procent av rådgivande och beslutsfattande organ. 2005 antog man en ny *Jämställdhetsplan* som var en effekt från regeringens handlingsplan för jämställdhet. Det handlar om statliga bidrag som RF är beroende av (Ibid.). I denna plan ingår följande mål: tjejer och killar ska ha samma möjligheter att utöva idrott, tjejers och killars idrottsutövning ska ha samma prioritet och ska värderas lika, de ska ha lika stort inflytande och lika möjligheter att delta i uppdrag m.m. Jämställdhetsarbetet ska märkas i det dagliga arbetet inom idrotten. (ibid.)

3.5 Supporterpolis

Vi vill ge en överblick över supporterpolisens arbete, hur denna verksamhet kom till samt vad deras mål och arbetssätt är. Informationen bygger på en intervju som vi gjorde med en supporterpolis.

Bakgrund

När EM i fotboll gick i Göteborg 1992 kom det supportrar från hela Europa. Vissa stora fotbollsländer såsom Italien, Tyskland, England och Holland skickade med egna polisexperter som var specialiserade på huliganism³. I dessa länder hade man stora problem med huliganism, detta var något nytt för Sverige. Till EM skickade man vanliga svenska poliser utan den kunskap som experterna från de övriga länderna hade. Man insåg då från flera olika håll i Sverige att det behövs kunskap om supporterkulturen, vilka processer som finns inom kulturen och problemsupportrar. Rikspolisstyrelsen beslutade då att varje stad med ett allsvenskt lag skulle ha en supporterpolis. Göteborg som vid tillfället hade minst två lag i allsvenskan fick ha två supporterpoliser, så från 1994 arbetar två poliser heltid.

Arbetet

Supporterpolisens arbete är inte bara fotbollsrelaterat, de arbetar med all idrott som har en större publik, exempelvis även ishockey och handboll. De lägger upp sitt arbete utifrån idrottssäsong, vilket innebär en hel del helgarbete. Arbetet går ut på en samverkan mellan olika aktörer såsom klubbar, idrottsföreningar och supportrar. Man samverkar även med sina kollegor för att exempelvis få rätt bemanning inför matcher. Underrättelsearbete, dialog, att skapa relationer och att ha personkännedom är saker som supporterpolisen lyfter fram som viktiga i arbetet. Målsättningen är att arbeta förebyggande.

³ Den gemensamma nämnaren för alla huliganer världen över är att de är män. De själva påpekar att de är män från alla klasser och politiska åskådningar och att de samlas kring fotbollen. Det finns människor från höger- och vänsterkanten, med välbetalda jobb eller inga jobb alls (<http://www.stockholmsfria.nu/artikel/19726>).

Arbete utifrån genus

Supporterpolisen arbetar inte utifrån något genusperspektiv. Vår intervjuade polis menade att alla supportrar är helt jämlika i sitt supporterskap, han upplever inte att det finns några skillnader. Den enda skillnaden är i antal: kvinnliga supportrar är i minoritet.

Supporterkulturen utifrån supporterpolisens perspektiv

Polisens intryck av vad supporterkultur är och vad den kan betyda för den vanliga supportern är att den är en stor del av livet. En del supportrar lägger mycket pengar på sitt supporterskap och det kan vara det enda sociala nätverk man har: man samlas på puben eller arenan för att träffa likasinnade och att skapa sig en identitet.

4. Tidigare forskning

Den tidigare forskning som vi kommer att redovisa kommer till stora delar utgå ifrån temat att vara kvinna och idrottare. Dels för att vi kan se att det finns många gemensamma faktorer med att vara kvinnlig supporter och kvinnlig idrottare. Vi kommer också att redovisa forskning kring genus och idrott, där den dominerande manliga idrotten träder fram.

I Jesper Andreassons avhandling *Idrottens kön- genus, kropp och sexualitet i lagidrottens vardag* (2007) har Andreasson genom observationer och intervjuer studerat ett herrhandbollslag och ett damfotbollslag. Studien tar bland annat upp hur vi konstruerar vår könsidentitet genom lagidrotten och att dessa processer emellanåt är motstridiga. Andreasson tar även upp företeelser som språk. Språket har blivit ett viktigt begrepp i vårt arbete. Att som kvinna vara del i ett sammanhang där strukturerna till stora delar bygger på manliga föreställningar och strukturer har inte alltid varit lätt.

Hur har fotbollen växt fram i Sverige och fått den starka position den idag har? Torbjörn Andersson skriver i sin avhandling *Kung Fotboll* från 2002 om hur fotbollen kom till Sverige i slutet av 1800-talet och dess framväxt fram till 1950-talet. Han analyserar hur sporten har gått från amatörstadium och lokalpatriotism till att bli hela landets angelägenhet. Han skriver om hur kampen stått mellan borgare och arbetarklass, samt om kvinnors önskan att få vara delaktiga i sporten. Andersson tar ett historiskt perspektiv på fotbollen och uppmärksammar hur man arbetat fram dess nuvarande former. Han skriver i sin avhandling hur spelarna gick från att vara borgare till att senare bestå främst av arbetarklassmän. Han har ett kapitel som handlar om hur publiken får sin plats och hur det blir legitimt att skrika på arenorna för att stödja sitt lag. Han ser även till vad kvinnorna har haft för plats i fotbollen, både som åskådare och som spelare. Andersson gör det väldigt tydligt genom hela sin bok att det är den manliga hegemonin som råder inom sporten.

Att vara tjej och fotbollssupporter innebär att man är i en kontext som domineras av killar och män. Vi har velat ta reda på hur dessa tjejer upplever sin roll som supportrar, men också om det finns villkor att förhålla sig till. Fanny Ambjörnsson (2004) har gjort en studie med gymnasietjejer, om hur de ser på sin tillvaro och hur man skapar och hittar tillvägagångssätt för att bli den "normala" tjejen, men även hur man trotsar föreställningar om att vara "normal."

Hur är det att som kvinna vara del i en starkt dominerad manlig kontext och hur förhåller sig våra tjejer till den manliga dominansen? Tore Brännbergs avhandling *Bakom kulisserna. En socialpsykologisk studie av en förening* (1998) har följt en grupp män i en handbollsförening som tar upp hur männen förhåller sig till kollektivet och vilka spelregler som gäller för att få vara en del i den maskulina miljön. I vår studie kan vi skönja vissa liknande ritualer för att få vara med i gemenskapen. Det räcker inte med att ha ett fotbollsintresse, som tjej ska du bevisa att du kan fotboll. Brännberg behandlar betydelsen av att både tillhöra och stänga ute det motsatta könet från den manliga sfären.

Konstruerar vi genus eller konstruerar vi vår vardag utifrån genus? Våra informanter har illustrerat detta på flera olika sätt. Birgitta Fagrells doktorsavhandling *De små konstruktörerna. Flickors och pojkars om kvinnligt och manligt i relation till kropp, idrott, familj och arbete* (2000) tar upp det faktum att barn redan tidigt konstruerar kön i olika sammanhang. Hon menar att idrotten till stora delar är en institution som lär pojkar vad som

är pojkidrott och flickor vad som är flickidrott. Den socialisation som idrotten är för både tjejer och killar redan i ung ålder påverkar synen på hur vi ska bete oss utifrån vilket kön vi har. Detta fungerar på flera olika sätt i vår studie där inre bilder och föreställningar på manligt och kvinnligt supporterskap samt vad som är tillåtet i sammanhanget blir betydelsefullt.

Att vara ung kvinna och växa upp i ett mångkulturellt samhälle innebär många utmaningar och förhållningssätt. Margareta Forsberg har skrivit en avhandling *Brunetter och Blondiner. Sex, relationer och tjejer i det mångkulturella Sverige* (2007) som bland annat belyser olika syn på killar, tjejers syn på varandra, homosexualitet och villkor för kvinnors sexualitet. Som tjejsupporter ska man helst hålla sig inom vissa ramar annars kan ryktesspridningen sätta igång.

Kom igen, gubbar!, skriven av Jesper Fundberg (2003) handlar om manlig gemenskap inom fotbollen och hur föräldrar och ledare agerar samt vilka regler som förmedlas och uttrycks i fotbollssammanhang. Det finns en hel del regler och normer att förhålla sig till som tjej respektive kille inom supporter-kulturen. Boken belyser hur idrott fostrar män och hur manlig identitet skapas inom pojkfotbollen.

Stig Grundvall (2005) har gjort en etnologisk studie där han följt en bikerklubb i två år, som heter *Vagabond MC. Gemenskap, manlighet och marginalitet. En studie av en västsvensk bikerklubb*. Han har varit intresserad av meningsbärande strukturer och sociala mönster i klubben. Den subkultur som Vagabond MC är kan man göra jämförelser med fotbollssupporterskapet, så som att man har koder och sociala mönster inom gruppen. Grundvall tar även upp det faktum varför man söker sig till kulturen och vad den kan ge individen.

Ett centralt tema i vår undersökning har varit hur tjejerna upplevt sin roll som supportrar – hur uppfattar de sig själva som tjejer i detta sammanhang? Håkan Larssons avhandling *Iscensättning av kön i idrotten. En nutidshistoria om idrottsmannen och idrottskvinnan*. (2001) har en ansats i hur män och kvinnor uppfattar sig själva i anslutning till idrott. Det är en studie om genus och idrott. Larsson menar att idrotten i sig är en arena där könsidentitet är ett viktigt inslag.

Hur har kvinnorna inom idrottsrörelsen haft det under 1900-talet? Idrottspedagogen Eva Olofsson har skrivit en avhandling *Har kvinnorna en sportslig chans. Den svenska idrottsrörelsens och kvinnorna under 1900-talet* (1989). Hon lyfter fram och beskriver de förutsättningar som kvinnorna haft i sitt deltagande i idrott, men också huruvida idrottsrörelsen tar eller har tagit hänsyn till kvinnors erfarenheter. Olofsson menar att *idrott har skapats av och för män och dessutom beskrivits av män* (sid. 182). Avhandlingens syfte är att bidra till kvinnors frigörelse inom idrotten och genom idrotten. Vårt syfte i vår uppsats är att lyfta fram sex tjejer och visa på den betydelse som fotbollen har för dem. Olofssons granskning av hur diskussioner och beslut om kvinnors deltagande i idrottsrörelsen varit och är visar att kvinnor har betydligt sämre villkor än män.

5. Teoretisk ansats

Vårt val av teorier har som utgångspunkt att hitta förklaringar och förstå de handlingar och strukturer som gör att man agerar som man gör. De supportrar vi intervjuat eller träffat på under våra observationer ingår i ett sammanhang som är dominerat av män. Denna dominans och det samhälle vi lever i påverkar och konstruerar vår verklighet och vidmakthålls genom den.

5.1 Feministiskt perspektiv

Simone De Beauvoirs *Det andra könet* (2002) har lyft fram mannens dominans över kvinnan genom tiderna. Beauvoir menar att vi föds in i ett genusystem och i samspel med varandra blir vi det som förväntas av oss. Hennes väl använda citat: *Man föds inte till kvinna, man blir det* (sid. 325) är kärnan i hennes resonemang kring hur vi skapar varandra, eller snarare *Den andra*. Genom att mannen tagit positionen som subjekt blir kvinnan objekt, och detta förlopp som pågått sedan människans ursprung har internaliserats i lagar, ideologier samt institutioner. Mannen är normen som är ledande och har makten att definiera. Ett sätt att upprätthålla gällande system belyser Beauvoir genom att använda begreppet *Myter* (sid.193 ff.). I sitt anförande menar hon att när man mystifierar kvinnan och gör henne gåtfull kan man göra och skapa en fiktiv sanning av vad en kvinna är. Då man påstår att skillnaderna mellan könen är biologiska och inte något som skapats via samhället går det inte att hävda att kön är en konstruktion. Mannens position i samhället som subjekt eller den som anger normen håller kvinnan i en beroendeställning.

Judith Butler ses som en av de mest inflytelserika könsteoretikerna. Hon skrev boken *Genustrubbel* (2007) som första gången gavs ut under 1990-talet. Man kan säga att hon till stora delar har fortsatt och utvecklat Simone De Beauvoirs tankar om kön som en konstruktion. Butler använder sig av flera olika filosofer och teoretiker som hon orienterar sig bland. Hon granskar och diskuterar teorier och perspektiv kritiskt för att sedan själv resonera och skapa egna tankar kring detta. Genom dessa olika teorier dekonstruerar Butler de olika teorierna och omkullkastar begreppet *genus*. Hon använder sig till stora delar Foucaults diskursanalys. Hon kritiserar skarpt vissa feminister som hon menar har lagt beslag på begreppet *genus*. Butler hävdar att dessa inte beaktar kvinnors olika bakgrund såsom ekonomisk och etnisk, samt att de till stora delar utgått från heterosexuella relationer i sina resonemang. Hon menar vidare att *genus* är flertydigt och kan ses från olika sexuella praktiker. Butler har använt sig av en dragartist i sitt resonemang kring *genus*. Dragartisten använder sig av kvinnliga attribut som är konstlade i den *genus*konstruktion vi lever i. Genom detta skapas en individ som inte längre kan tas för given: hon/han skapar en osäkerhet kring könet. Ett centralt begrepp i Butlers teori är *Performativitet* (sid. 28) Genom våra uppfattningar om och förväntningar på vad en kvinna och en man står för upprätthålls dessa hela tiden genom att vi iscensätter våra uppfattningar om och om igen. Butler söker möjligheter till förändring. I och med att vi lever i den kulturella ordningen av manligt och kvinnligt och de normer som fästs vid denna ger detta också en möjlighet till att agera och förändra.

5.3 Hegemoni och maskulinitet

R.W. Connells teori om genusordningen beskriver han i sina böcker *Genus* (2003) och *Maskuliniteter* (2003) Hur män skapat sin sociala makt samt hur de vidmakthåller den och genusordningen består är något Connell är intresserad av. Connell menar att genom det vardagliga samspelet och vardagens praxis skapar vi de rådande genusrelationerna där män har en maktposition. Det kollektiva och sociala livet påverkas av vårt handlingsätt och/men? Detta är en process som är föränderlig över tid. Genusordningen det vill säga maktrelationen mellan mannen och kvinnan, skapas via samverkan mellan arbete, makt och i relationen. Arbetets innebörd har att göra med hur arbetsfördelningen är i hemmet, exempelvis vem som tar hand om barnen och gör det huvudsakliga hemmaarbetet, men det handlar även om hur arbetsmarknaden ser ut när det gäller löneskillnader osv. Makten menar Connell har att göra med ideologier i ett samhälle eller olika institutioner. Spänning i relationer menar han har att göra med de känslomässiga relationerna vi har. Denna samverkan mellan de olika sfärerna skapar en genusregim som styr och anger agendan.

Connell menar att det finns en ordnad hierarki på en samhällelig nivå där mäns dominans över kvinnorna är grundregeln. Genushierarkin bygger på maskulinitet och femininitet. Längst upp på hierarkin är den *Hegemoniska maskuliniteten* (sid. 100 ff.) som är en idealbild på maskulinitet och bygger på hegemoni, det vill säga vem som har herravälde. Connell menar att hegemonin skapas och vidmakthålls genom ens privatliv, men också i de sociala sammanhang vi befinner oss. Han lägger ett stort ansvar på media, den politik som förs och utbildning. Allt detta bygger på heterosexualitet och äktenskapet som institution, makt, lönearbete och styrka. Connell menar att få män kan leva upp till denna idealbild som skapats, men att många män har fördelar av den. I genushierarkin finns ett antal underordnade manligheter och kvinnligheter. Den underordnade manligheten är den homosexuella manligheten som inte anses hålla måttet för den hegemoniska maskuliniteten, det vill säga han är inte en riktig karl så han får en plats längst ner i mannens genushierarki. Connell menar att alla kvinnligheter formas utifrån underlydande positioner i förhållande till den hegemoniska maskuliniteten. Det kvinnliga förknippas med empati och omsorg och ska tillgodose männens intressen. Connell gör en distinktion mellan synen på unga kvinnor och äldre kvinnor. De unga står för en femininitet och sexualitet medan de äldre står för moderskap. Det är denna bild som bland annat framhävs i media och reklam, menar Connell. Det finns kvinnor som inte "passar" in i denna bild av kvinnlighet, exempelvis feminister, lesbiska och ogifta kvinnor. Genushierarkin är inte något bestående och oföränderligt, menar Connell, utan något som är i rörelse. Vi konstruerar det biologiska och sociala könet och därför är det också mottagligt för förändringar.

5.4 Senmoderna människan

Det senmoderna samhället tvingar oss att hitta nya vägar i vårt sätt att vara och agera och söka våra identiteter. Supporterkulturen är ett senmodernt fenomen, det handlar om att skapa sig nya identiteter både individuellt och kollektivt. Giddens är en framstående sociolog och samhällsteoretiker som skriver bland annat om det senmoderna samhället och identitet i böckerna *Sociologi* (2003) och *Modernitet och själv identitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken* (1999).

Erwin Goffman som skrivit *Jaget och maskerna* (1959/1994) var professor i antropologi och sociologi. Boken tar upp Goffmans samhällssyn, det dramaturgiska perspektivet. Han menade

att livet är en teaterscen och att vi alla är del i ett skådespel där vi försöker styra hur vi presenterar oss själva och i och med det hur andra uppfattar oss. Vi befäster våra jag och identiteter i detta skådespel. Vi använder oss av Goffman i det hänseendet att det finns en förväntan på hur vi handlar och agerar utifrån vilka attribut vi bär och vad det symboliserar.

6. Metod

6.1 Förförståelse

I hermeneutikens filosofiska grundtankar menar man att alla individer har en förförståelse i sitt sätt att se på världen runt omkring. Genom att vi har en förförståelse påverkar det hur vi ser på allting runt omkring oss, alltfrån vad vi väljer att läsa till hur vi väljer att förstå det vi läser. Vi gör hela tiden val baserade på denna förförståelse (Gilje/Grimen, 2003).

Vår förförståelse präglas av flera faktorer. Vårt ämnesval för uppsatsen, att som kvinna befinna sig i traditionellt manliga miljöer, är en del av vår förförståelse. En av oss har växt upp i en familj med ett fotbollsintresse både som spelare och som publik. Den andra har vuxit upp i en familj som haft stort intresse för ishockey, där man varit aktiv på isen och utanför. Båda har vuxit upp med flera bröder som har varit dominerande i familjen. Deras intressen har varit ett centralt inslag och engagerat hela familjen. Det sätt på vilket vi vuxit upp har skapat vår livsvärld och präglat våra uppfattningar. Med tiden har vi tillägnat oss nya erfarenheter och hamnat i nya sammanhang, exempelvis den utbildning vi genomgått, som gett oss flera perspektiv att förstå och tolka det som hänt eller händer i vår omgivning. En av oss har ett intresse för Formula 1 (F1) och var under sommaren 2007 på en F1 resa i Europa. Sporten är mansdominerad både som förare och som åskådare. Att jag som kvinna är relativt ensam inom sporten har gjort att omgivningen reagerat med förvåning på min närvaro och min kunskap. Min upplevelse har varit att jag blivit tilldelad en annorlunda roll som tjej och detta har gjort att jag funderat kring vad detta beror på.

Då vi inte visste så mycket om supporterkulturen tog vi kontakt med Tore Brännberg som forskat kring maskulinitet och idrott och jobbar på institutionen för socialt arbete i Göteborg. Genom Tore fick vi mycket kunskap i fotbollens historia, hur supporterkulturen vuxit fram genom åren i Sverige samt hur forskningen har sett ut kring män och idrott. Tore gav oss ingångar till sådant som det i dagsläget inte fanns så mycket forskning om, exempelvis kvinnors deltagande på idrottsarenan.

6.2 Kvalitativ metod

Vi har med hjälp av observationer och intervjuer sökt svar, samt försökt få en ökad förståelse för fenomenet inom supporterkulturen. Observationerna har vi gjort inledningsvis för att kunna se det sociala samspelet, och vad det är för processer som sker inför match och under match. Vi har gjort fem observationer varav två har varit på puben samt tre på fotbollsarenan. Vi har intervjuat sju personer som är hängivna fotbollen. Sex av dessa är tjejer/kvinnor, den yngsta är under tjugo år och den äldsta är över sextio år. Vi har även intervjuat en av supporterpoliserna i syfte att få en bredare bild av supporterkulturen samt hans syn på tjejer inom kulturen.

6.3 Induktion/deduktion

I kvalitativt arbete kan man arbeta både induktivt och deduktivt. Att arbeta induktivt innebär att man går in i ett forskningsfält som ett ”oskrivet blad”. Man beträder fältet utan förutfattade meningar för att finna begrepp och teser. När vi gjorde vår inledande observation för att finna empiri utgick vi enbart med vår förförståelse, vi hade inga teorier eller perspektiv. Denna inledning gjorde vi för att vi skulle hitta något allmängiltigt att bygga våra begrepp och teorier kring. (Larsson, 2005). Att arbeta deduktivt betyder att man utgår från teorier och tidigare forskning. Det deduktiva tillvägagångssättet har i vårt fall kommit under arbetets gång när tydliga mönster börjat framträda, såsom teorier om maskulinitet och femininitet. Vi har således använt oss av båda dessa arbetssätten i vårt arbete. Men i huvudsak haft ett induktivt förhållningssätt (ibid.).

6.4 Litteratursökning

Inledningsvis var vi på Göteborgs Universitetsbibliotek (UB), Kurs och Tidningsbiblioteket (KTB) samt samhällsvetenskapliga biblioteket för att söka litteratur på egen hand. För att ta reda på hur vi skulle kunna söka litteratur på fler sätt så deltog vi i en så kallad Sökverkstad på UB i början av kursen. Vi var intresserade av att ta reda på vilka sökmotorer som fanns, och hur vi kunde använda dessa på bästa sätt för vår uppsats. Vi har använt Gunda, som är UB:s egen katalog, där vi sökt böcker och tidskriftstitlar. Genom Libris, som är en gemensam katalog för svenska forskningsbiblioteken, har vi sökt tidigare forskning. Artiklar inom vårt ämnesområde har vi sökt genom databaser. Vi har även varit på Samhällsvetenskapliga biblioteket och använt oss av deras egen sökmotor IDA. När vi har sökt har vi haft vissa ämnesord, så som idrott, tjejer, genus och kön. Dessa har kombinerats med varandra. Vi har även kombinerat dem med andra ord som relaterar till vårt tema såsom supporterskap, fotboll och så vidare. Vi har varit på kvinnohistoriska avdelningen på UB för att läsa kursböcker samt tidskrifter som ej varit för hemlån för att därefter kopiera det vi ansett som relevant för vårt arbete. De böcker som vi i huvudsak har fokuserat på och lånat har varit litteratur kring supporterkultur, fotbollskultur, könsroller, genus, maskulinitet, sociologi och kultur. Vi har besökt en del Internetsidor, bland annat för att läsa in oss och använda oss av visst material. På grund av konkurrensen samt den korta lånetiden på biblioteken har vi köpt ett par av de centrala böckerna för vår uppsats. Vi har även fått hjälp genom vår handledare som har lånat ut relevant litteratur, samt gett oss tips kring vilken litteratur vi kan söka på biblioteken. Vi har sökt på tidigare C-uppsatser som relaterar till vårt ämne. Denna sökning har inte gett många resultat.

6.5 Urval

Kvalitativa metoder har till sin natur att ta reda på individens tankegång och social interaktion. Vi har inte varit intresserade av att veta vad majoriteten tänker kring kvinnliga fotbollssupportrar, utan vi har varit intresserade av tjejernas personliga uppfattningar och upplevelser i supportersammanhang. (Kvale, 1997)

Tids och resursmässigt har vi inte heller haft möjlighet att göra en större undersökning, därav vårt urval av sju informanter.

Vårt första urval var att välja en klubb med en stor supportergrupp och det föll sig naturligt att välja den största klubben med flest anhängare som vi har i Göteborg, IFK. Detta urval baseras på att vi endast varit intresserade av tjejsupportrar och vi antog att det största urvalet skulle kunna hittas bland IFK:s supportrar.

Informanterna är allt från arton år till sextiotre år. Det gemensamma för våra informanter är att intresset för idrott kommer från familjen på ett eller annat sätt. Man kan ha varit idrottsintresserad i största allmänhet eller så har man fötts in i supporterskapet och ett specifikt lag. Vissa har haft ett annat intresse innan man blivit supporter, men blivit introducerade in i fotbollsvärlden och där hittat sitt lystmäte. De flesta har varit supportrar i över 15 år. Vi har valt att ha med tjejer i olika åldrar för att få olika uppfattningar och synpunkter. Vi tror att man kan resonera på olika sätt när man exempelvis är tjugo år eller sextio år, dels för att man har olika referensramar och dels för att det skett förändringar inom supporterkulturen. Vi har rekryterat informanter genom *snöbollsurval* (Esiasson, 2005, sid. 212) samt genom direktkontakt i supportermiljöer. Av anonymitetsskäl kan vi inte specificera hur kontakterna tagits. Snöbollsurvalet innebär att genom sina informanter kan man få hjälp med att få kontakt med nya informanter o.s.v. (ibid.).

6.6 Deltagande observation

Vi har varit på tre fotbollsmatcher och i samband med dessa har vi även besökt den pub som supportrarna besöker innan match. Vårt första besök var helt ostrukturerat i det avseendet att vi inte observerade något specifikt, utan var där mer för att få en första bild. De andra observationerna var mer strukturerade och vi följde processer och händelser som var mer bekanta för oss, dels utifrån den kunskap vi fått från det första observationstillfället och dels att vi kommit längre i vår tanke om syftet med vår uppsats. Vi har efter varje observationstillfälle gjort egna anteckningar när vi kommit hem, men även korta, dolda anteckningar under själva observationstillfället för att efteråt diskutera och jämföra våra intryck och anteckningar. Att ha så rena anteckningar som möjligt ger en förutsättning för att kunna återge händelser på ett ingående och ett detaljrikt sätt (Esiasson, 2005). Det har varit en styrka för oss att vara två observatörer, just för våra möjligheter att kunna jämföra våra intryck. Vår roll som observatörer har pendlat mellan att vara passiva och obemärkta till att vara en aktiv del i sammanhanget. Vi har också gått från att vara mer eller mindre öppna med syftet kring vår närvaro under observationerna. Det passiva deltagandet har inneburit att vi endast studerat den miljö och det sociala samspelet mellan supportrarna utan att själva agera. Under fotbollsmatcherna då vi stått i klacken⁴ har vi varit aktiva, det kan ha inneburit att vi varit med i de sånger som man sjunger eller att vi har klappat händerna. Vår roll som observatörer har vi diskuterat utifrån att vi dels vill vara en i mängden, med andra ord obemärkta, för att kunna få en så rättvis bild som möjligt av fenomenet. Samtidigt har vi varit öppna med vilka vi är om vi hamnat i ett sådant läge och fått direkta frågor. I boken *Metodpraktikan* (2004) beskriver Esiasson att det centrala är den roll man har som observatör, med andra ord att vara medveten om att observationen är till för att öka kunskapen i ämnet.

⁴ De som har ståplats biljett på arenan och står i den speciellt angivna klacksektionen (Andersson/Radmann, 1998).

Den deltagande observationen kan ses som en etnografisk metod (Esiasson, 2004). En etnografisk studie avser att finna de sociala meningar och betydelser som ligger till grund för händelser och skeenden (Henriksson/Månsson.1996). Vi har velat se processer i sammanhang som är svåra att beskriva med ord, samt fånga upp en känsla.

Deltagandeobservationer har hjälpt oss att få mera kunskap om vad det kan innebära att vara supporter.

6.7 Intervjuförfarande

En intervju är ett samtal eller en dialog. Vårt syfte har varit att få veta vad tjejerna anser om supporterkulturen, eller fenomen inom supporterkulturen. Kvale (1997) säger att *Den kvalitativa forskningsintervjun söker förstå världen ur de intervjuades synvinkel, utveckla innebörder av människors erfarenheter, frilägga deras livsvärld före de vetenskapliga förklaringarna* (sid. 9). *Forskningsintervjun* skiljer sig från andra former av samtal, den kan uppfattas som en vanlig dialog, det finns ändå en struktur i den. Man har exempelvis en intervjuguide och en bandspelare. Kvale (1997, sid. 26) tar upp olika aspekter med den kvalitativa forskningsintervjuns metodmedvetenhet om frågeformer, fokusering på det dynamiska samspel som utvecklas mellan intervjuare och den som intervjuas och att kritiskt kunna granska det som sägs.

Den intervjuguide som vi använt oss av har olika teman och frågor kring dessa. I utformandet av vår intervjuguide hade vi redan i åtanke hur resultat och analys skulle redovisas.

Intervjuerna har genomförts på platser som informanterna själva fått välja, exempelvis i informantens hem, på café eller i Universitetets lokaler. Intervjuerna har tagit mellan fyrtio minuter och en och en halv timma. Efter samtycke spelade vi in intervjuerna på bandspelare, denna information hade de även fått via mail⁵ i förväg. I mailet tog vi även upp vissa teman som intervjun skulle handla om. En av intervjuerna har skickats via mail och har inte genomförts med oss närvarande. Denna intervjuguide⁶ som skickades omarbetades något för att förtydliga frågorna. Vi utformade även en annorlunda intervjuguide för supporterpolisen⁷ Under intervjuerna var vi båda närvarande, den ena intervjuade och den andra förde anteckningar samt ställde frågor om något var oklart. Under intervjuns gång har intervjuaren ibland ställt följdfrågor eller frågor för att klargöra och försäkra att vi uppfattat rätt. Vi bestämde att en av oss skulle utföra samtliga intervjuer och andra skulle föra anteckningar, med tanke på *intervjuareffekten* (Esiasson, 2005, sid. 262 ff.) Vår tanke var att alla skulle få någorlunda likvärdiga förutsättningar under intervjuerna. Esiasson (ibid.) menar att det alltid finns en påverkan från intervjuaren, medveten eller omedveten, beroende av vem som ställer frågorna kan svaren bli olika. Vi har försökt reducera det genom att ha samma rollfördelning vid alla tillfällen.

⁵ Se bilaga 4

⁶ Se bilaga 3

⁷ Se bilaga 2

6.8 Validitet/reliabilitet

Den kvalitativa forskningen har ett tillvägagångssätt som gör det svårt att återupprepa och upptäcka samma fenomen (Larsson, 2005). Validitet handlar enligt Kvale (1997) om hur man behandlar intervjumaterialet. Han menar att det handlar om hur skicklig intervjuaren är i sitt förfarande. Vi har sett till att ställa frågor som avser eller är kopplade till vårt syfte för att försöka säkerställa vår validitet. Esiasson (2004) tar upp *Begreppsvaliditet*, att man mäter det som man avser mäta. Vi har intervjuat tjejesupportrar eftersom vår studie handlar om deras perspektiv, och därför har det varit givet att intervju dem. Validiteten handlar om att kunna presentera material som visar på tydlighet angående företeelse, med andra ord att man lyckats lyfta fram centrala fenomen samt beskriva och analysera materialet på ett begripligt sätt (Larsson, 2005). För att kunna säkerställa en så god nivå som möjligt av har vi båda närvarat vid intervjutillfällena, en har fört anteckningar och en har intervjuat. Vi har även använt oss av bandspelare vid tillfällena. Vid transkribering av intervjuerna har vi skrivit ut intervjuerna ordagrant för att inte missa nyanser i språket (Kvale, 1997). En annan aspekt är att kunna läsa ”mellan raderna”, det som till synes kan upplevas som oviktigt vid intervjutillfället kan när det är dags att analysera materialet vara av stor vikt. Vi har använt oss av en intervjuguide⁸ som varit vår utgångspunkt, och under intervjuerna har vi ställt en hel del uppföljningsfrågor (ibid.). För att säkra reliabilitet har vi haft en del liknande frågor för att se om strukturen i svaren passar ihop med varandra. Reliabilitet har att göra med att återupprepa samma studie och få samma resultat, detta är svårt att uppnå i vår kvalitativa studie eftersom vi varit intresserade av den enskilda individens berättelser. Vi anser att validitet och reliabilitet går in i varandra, det ena är beroende av den andra.

Vårt arbete är inte generaliserbart på grund av det lilla urval av kvinnliga supportrar vi intervjuat. De kan inte representera samtliga kvinnliga supportrar.

6.9 Analysförfarande

Inför analysen har vi presenterat och kategoriserat våra resultat i ett separat kapitel. Utifrån dessa kategoriseringar har vi lyft de fenomen som vi tyckt varit intressanta och som hjälper oss att besvara våra frågeställningar. Vi har efter varje tema i resultatet skrivit kommentar om vad vi tycker är viktigt att belysa i just det temat. Det vi tar upp i våra kommentarer har till stor del lyfts fram i analysen. Vi har sett att *genus, kultur, identitet, språk och gemenskap* är begrepp, som vi sedan analyserat för att kunna förstå, begripa samt tydliggöra med hjälp av teorier och tidigare forskning. Vi har inte använt oss av någon standardmetod i vår analys. Efter våra utskrifter av intervjuerna har vi läst igenom dem för att skaffa oss en allmän bild av vårt material. Vi har sedan gjort indelningar i fenomen som har återkommit i de olika intervjuerna och skapat en struktur utifrån detta (Kvale, 1997).

⁸ Se bilaga 1

6.10 Etisk diskussion

Larsson (2005) menar på att det är svårt att sätta upp specifika etiska regler kring kvalitativ forskning, eftersom det handlar om mänskliga relationer kan det uppstå en mängd olika scenarier som man måste ta ett etiskt ställningstagande till. Vi har under hela vårt arbete hållit en etisk diskussion kring informanternas rätt till anonymitet och med den konfidentialitet som vi har kring materialet. Vi har informerat informanterna om vad undersökningen handlar om i stort och utifrån denna information har de haft möjligheten att avstå från medverkan till studien. Möjligheten att avstå har de haft genom hela processen. Detta har informerats via mail och under inledningen av intervjun (Kvale, 1997).

Vi har aidentifierat våra informanter genom att ändra deras namn samt distinkta drag. Detta har vi haft med oss redan i vår transkribering genom att inte skriva ut personnamn, vissa platser o.s.v. Den empiri vi samlat in har vi behandlat och förvarat med försiktighet för insyn för utomstående. Det centrala och det vi utgått ifrån har varit "Vetenskapsrådets forskningsetiska principer för humanistisk och samhällsvetenskaplig forskning" och dessa etiska principer pekar på informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Esiasson, 2005/ www.vr.se).

7. Resultat

Nedan kommer vi att presentera resultat och därefter diskutera våra resultat på våra observationer samt intervjuer. För att göra resultaten tydliga har vi valt att utföra detta genom olika teman. Analysen kommer vi att presentera separat.

7.1 Observationer

Vi har vid två tillfällen varit på IFK:s officiella pub innan match. Vi har gått på tre matcher på Nya Ullevi: IFK- Gais 25/9- 07, IFK- Hammarby 1/10- 07 samt IFK- Trelleborg 28/10- 07. Vid två av tillfällena har vi stått i IFK:s klack och på matchen IFK- Hammarby hade vi numrerade sittplatser.

Vi kommer att redovisa pubbesök och matchbesök var för sig.

Puben

Vi har förstått att många supportrar samlas på puben innan match för att komma i stämning och träffa andra supportrar. Besöken på puben har vi haft i syfte att få en känsla av hur stämningen är inför en match. Vid båda tillfällena har vi gått dit två timmar innan matchstart. Lokalen fylls på allteftersom, kulmen nås ungefär en timma innan matchstart. Då är lokalen fullproppad med supportrar. Det dricks en del alkohol och många står runt baren för att få sin sista öl innan det är dags att gå. Musik som anknyter till IFK spelas i högtalarna. Vid flera tillfällen utbryter spontan allsång.

Majoriteten är killar och män och många går klädda i IFK-kläder: halsdukar, matchtröjor m.m. Tjejerna och kvinnorna är i klar minoritet. En del av tjejerna/kvinnorna hade full mundering: matchtröjor, halsdukar m.m. medan andra inte visade sin klubbtilhörighet genom klädsel. Sedan fanns det tjejer som hade högklackade skor, tajta jeans och finare topp. Vid båda tillfällena la vi märke till ett bord som var placerat centralt i lokalen. Runt bordet satt det kvinnor i medelåldern i matchtröjor som många gick fram och hälsade på, det verkade vara ett givet inslag i sammanhanget. Supporterpolisen kom in vid några tillfällen för att ta några varv i lokalen, han hälsade och bytte några ord med flera besökare, bland annat med kvinnorna vid bordet. Supporterpolisen verkade vara ett välkänt inslag.

På puben upplevde vi en känsla av förväntan, glädje och gemenskap.

En halvtimme innan avspark började de flesta röra sig mot arenan, så gjorde även vi. Vi följer den massa av människor som är på väg mot Nya Ullevi.

Kommentar

Vi som observatörer har inte den kunskapen och kännedomen om vad kulturen innebär, vi kommer med våra förutsättningar, förförståelse och vår bakgrund. När vi diskuterade våra observationer med varandra hamnade vi i en diskussion om våra olika uppfattningar över hur vi upplevde besöket på puben. Våra uppfattningar skiljde sig åt på några punkter, detta trots att vi står vid samma bord och pratar med samma människor. Vi ansåg att detta var intressant och något som är viktigt att lyfta fram och diskutera. Den diskussion vi hade handlade om hur vi tolkade situationen olika i hur vi uppfattade tjejerna på puben: till antalet, klädsel och

beteende. Vi konstaterar att det är begränsning i att vi har gjort enbart två stycken observationer som inte har varit strukturerade. Intentionen var att vi skulle få en känsla för stämningen och få en ingång till vårt arbete.

Fotbollsarenan

I kön in till arenan hördes och syntes killarna i bemärkelsen att de skrek ramsor, sjöng och viftade med flaggor och halsdukar. Stämningen var hög. En skillnad var att den match som vi hade numrerade sittplatser till då kön in till arenan var lugn och utan trängsel, det viftades inte med flaggor och ramsorna var obefintliga. Vid båda tillfällena såg vi tjejer i kön, dessa utmärkte sig inte på samma sätt som killarna.

När vi står i klacken sjungs det. Hejaramsorna haglar, trummorna trummar genom hela matchen. Det klappas händer och stampas med fötter. Längst fram vid och på kravallstaketet mot fotbollsplan står en man i trettioårsåldern, han är den som leder klacken genom sångerna och ramsorna.

De två första matcherna utmärkte sig en del killar och män mer än andra genom sina verbala angrepp, ansiktsuttryck och kroppsspråk. På matcher har vi hört ord som ”domarjävvel”, ”turkjävvel”, ”hora”, ”fitta”, ”kärring”, ”bögg”, ”ut med packet”, ”ut med horan”, ”ta hon”, ”lilla fröken” m.m. Under den sista matchen hörde vi inte ord som dessa i samma utsträckning som de två tidigare, då glädjen var den framträdande känslan, vilket kan förklaras med att IFK spelade för SM- guld.

Det var två händelser som vi särskilt uppmärksammade. Den ena var vid halvlek då man hade så kallad pausunderhållning och en del av spelarfruarna från båda lagen spelade fotboll mot varandra. Under deras spel hördes tillmälen som ”visa pattarna”. Under samma match hörde vi vid ett tillfälle hur en tjej skrek ut en ramsa, vilket resulterade i att stora delar av klacken tystnade. När killarna däremot sjöng och skrek ut ramsor sjöng många med.

Vid den sista matchen som var SM-final observerade vi hur män grät, kramades och hoppade när IFK gjorde mål. Det glädjerus och den stämning som var på arenan vid samtliga tillfällen var svår att inte dras med i, vi deltog i sånger och handklappningar.

Kommentar

En fotbollsarena kan ses som en plats där det är tillåtet att ge uttryck för känslor. Vi har under matcherna observerat att känslor som hat, kärlek, glädje och sorg uttrycks kraftfullt. Vi har sett män peka med hela handen och skrika för fulla lungor i ilska över spelet på plan och felaktiga domarbeslut. Känslouttrycken kastades om hastigt till euforisk äkta glädje när bollen hamnade i rätt mål. Vi har sällan sett så många lyckliga män kramas och gråta över den lycka man känner. Vår sista observation var SM-finalen, ett fullsatt Ullevi skulle se IFK ta guld. Det fanns inga gränser för vare sig regn eller känslor. När IFK gjorde mål efter endast några minuter exploderade hela arenan i ett kollektivt glädjerus. Runt oss ser vi främst män som kramas och gråter i varandras armar, glädjen är total.

Supporterkultur är ett vitt begrepp, kulturen beskrivs på flera olika sätt och har flera olika dimensioner för våra respondenter. Det kan handla om det man har på sig, hängivenhet, uttryck och tillhörighet. Under våra observationer på läktaren tyckte vi oss lägga märke till skeenden som är viktiga för kulturen på arenan. Observationer som blev grunden till vissa av våra intervjufrågor om vad man anser är okej för en tjej eller en kille att utföra på arenan. En

av våra första och tydligaste iakttagelser var klackledaren och det språkbruk som förekom på arenan.

7.2 Intervjuerna

7.2.1 Språket på arenan

Under observationerna reagerade vi speciellt på språkbruket, som vi uppfattade som grovt. Detta blev en grund för våra intervjufrågor, någonstans hade vi en föreställning över att tjejeerna skulle ha mer/andra åsikter om detta fenomen än vad de faktiskt hade.

Vissa ord förekom under matchen för att förminska motståndarna eller när klacken och den allmänna publiken inte var nöjda med prestationer på planen från exempelvis egna laget, motståndarlaget eller domaren. Ord som: hora, fitta, kärring, böj jävel, ut med horan, domar jävel, visa pattarna, och hon. Samtliga av informanterna säger att språket är rått, men att man oftast faktiskt inte tänker på vad som sägs, man har blivit hemmablind många av dessa drar paralleller till samhället i stort, ord har tappat sin mening förklarar flera.

Fia som är i tjugooårsåldern har ett stort resonemang kring detta både ur samhället i stort och på fotbollsarenan.

Det känns nästan hemskt att säga det men i min generation så reflekterar man inte så mycket över det för dom här orden betyder ingenting. Det är ord som man använder när man är arg å det hör jag även många tjejer använda det är nästan hemskt att det är vardags mat, man reagerar inte ens på det. Jag tycker att det är fel ord att använda men samtidigt vet man att det är ord som kommer i vredens stund liksom...det är lite tragiskt faktiskt...

Fia förklarar varför hon tror att man just använder kvinnans kön för att förminska motståndaren

...det är säkert för det är en förnedring eftersom det är manliga spelare på plan, som sagt dom har sin stolthet att män ska vara män å kvinnor ska vara kvinnor. Så då är det, att förlöjliga på nåt sätt. Genom att visa dom på att tjejer är svagare så absolut. Dom vill ju inte på nåt sätt känna sig omanliga eller (...) så någonstans är det ju en baktanke som kommer, fast dom inte tänker på det, absolut.

En av informanterna säger att hon skulle reagera om man skriker jävla hora ute på gatan men på arenan handlar det om andra saker, på arenan handlar om att vara en del i en grupp.

Flera informanter beskrev ändå att det finns gränser för vad som är acceptabelt och inte är acceptabelt på arenan Petra säger.

Ordet har ju en helt annan betydelse, så står det fjorton åriga pojkar å skriker "jävla hora" då blir man liksom "du vet inte vad du pratar om" (...) är det nån i min närhet så säger jag "är det de bästa du kan komma med?" så brukar det lugna ner sig då.

En av informanterna var starkt kritisk mot den homofobi och främlingsfientlighet som kunde förekomma i fotbollssammanhang, hon har vid flera tillfällen gjort markeringar att det inte är

okej med språkbruket. Hon la större vikt vid detta, än på vad som sades om exempelvis det kvinnliga könet.

Kommentar

Språkbruket på arenan diskuterade vi flitigt efter våra observationer av den orsaken att vi reagerade över det grova språket. Vi trodde att uppfattningarna om språket skulle vara kraftfullare än vad de faktiskt var. Tjejerna resonerar själv över att ”det bara är så” man hänvisar till samhället i stort och att det är det rådande klimatet. Alla av informanterna ansåg de språket som förekom på arenan är olämpligt och grovt, men i stundens hetta är det på något sätt acceptabelt, man har anpassat sig och blivit hemma blind i sin kultur.

7.2.2 Passionen för fotboll

För alla av informanter genomsvyrar fotbollen allt, det finns hos dem mer eller mindre varje dag- det är en livsstil.

Ritualer

På frågan hur en typisk match dag ser ut beskriver alla detaljerade förberedelser inför matchen. Det är tydliga rutiner som utförs från att man stiger upp på morgonen genom att dra på sig matchtröjan, halsduk och så vidare.

En typisk match dag för mig... då är det laddning redan från början. Man går upp så börjas det pratas fotboll med en gång, å så tar man på sig sina IFK kläder, å så äter man någonting innan och kanske tar en öl å träffar andra. Man försöker vara på de ställena som alla andra är på så att man får den där stämningen å så går man på matchen (...)

/Fia

En annan beskrev att inför varje match är det viktigt för henne att vara väl påläst och uppdaterad. Hon beskriver det på följande sätt.

Vad står det i tidningarna, vad står det på nätet, vad står det på olika forum, vad tror folk, vem är skadad, vem är frisk? alltså hur kör vi? Han är avstängd vem kör i stället? och hur blir det och vad händer i de andra matcherna och vilka matcher är det och vad påverkar resultatet idag för oss? Och så där.

/Sara

Den gemensamma nämnaren för alla är att de ofta pratar fotboll, speciellt under säsongen. Man pratar med både familj och vänner. Diskussionerna kretsar kring lagets form, spelarbyten, hur tabellen ser ut och nyförvärv till klubben. Snygga spelare kunde också vara ett samtalsämne för ett par av informanterna. Lena som är en engagerad människa på många plan beskriver hur fotbollen upptar hennes vardag.

Jag tjarar håll i huvudet på dom. Varje dag pratar jag fotboll med någon, när jag märker att den tröttnar tar jag nästa.

/Lena

Engagemang

Samtliga har följt sitt lag när det spelat bortamatcher utanför Göteborg. Alla förutom en har varit med på arrangerade bussresor. Ett par har åkt med utanför landets gränser för att visa stödet för sitt lag. Samtliga förutom en har arbetat för laget på något sätt.

Att sälja saker exempelvis pins, halsdukar och souvenirer är ett sätt att stödja sitt lag de flesta av informanterna har tidigare engagerat sig och arbetat ideellt med detta.

Jag jobbade ideellt (...) efter skolan stod jag och min kompis å sålde i tälten borta vid Ullevi och så fick vi i gengäld gå på matcherna å så fick vi träffa massa killar som vi tyckte var jätte roligt

På frågan om en minnesvärd fotbollshändelse har alla snabbt med ett stort intresse kunnat hitta flera minnesvärda händelser som de kan återge. Flera av minnena är kopplat till självaste supporterskapet, klacken och gemenskapen.

Lena som är den äldsta av våra supportrar, svarade snabbt på vår fråga om en minnesvärd händelse.

Det var den nu! (anm. Syftar till SM-finalen då IFK tog guld) och jag ska tala om en sak för dig jag kunde aldrig drömma om (...) och uppleva detta alltså den dagen jag lägger igen ögonen... en sån upplevelse och vilken känsla (...)

En rolig detalj som vi inte hade räknat med under intervjuerna var att alla utom en drog en eller flera fotbollsramsor för att illustrera en händelse eller en känsla.

Kommentar

Vår första reflektion är hur mycket tid fotbollen tar i vardagen, man pratar om fotboll dagligen med sin omgivning, familj, vänner och bekanta. Man lägger pengar på souvenirer så som tröjor och halsdukar m.m. Tid och pengar läggs på att följa sitt lag på bortamatcher. Tjejerna visar sitt supporterskap med symboler, handlingar och språk. Hur man omedelbart och detaljerat beskriver samt drar sig till minnes över upplevelser som man fått genom fotbollen. Det är levande berättelser som fortfarande finns kvar i allra högsta grad i deras liv.

7.2.3 Gemenskapen

För mig är inte fotboll taktik och teknik och det här, utan för mig är det de sociala och liksom det här... urkraften och vara en del av en större gemenskap.

/Sara

Gemenskap är ett viktigt skäl till varför supporterskapet är så viktigt för våra informanter. Vi har valt att belysa detta med hjälp av begreppen *trygghet och tillhörighet*.

På vår fråga varför man vill vara del i supporter-kulturen och vad kulturen betyder för dem svarar de flesta att det är gemenskapen som är det viktigaste.

Trygghet

Man förefaller se en trygghet i kulturen att man inte är ensam och att man har något gemensamt. Nillan beskriver hur hon i kan stå själv i publiken men ändå upplever att hon är en del i en gemenskap, hon känner sig inte ensam.

Man känner när man är där på matcherna att man kan stå där ensam om man inte har nån att gå med men ändå känns det som man är med alla andra

Den mötesplats som exempelvis puben är där supportrarna träffas för att umgås och prata fotboll ser flera av informanterna som en trygghetsfaktor. Sara beskriver vilken behållning hon har haft av sitt supporterskap tidigare när hon var singel.

Särskilt när alla mina kompisar skaffade familj och jag var singel då hade jag verkligen en trygghet i att jag kunde gå dit ner å så visste jag att jag kände, oavsett vilken dag å vilken tid jag dit, om det var föredrag eller om det var pub eller om det var fest eller sådär så visste jag att jag kände åttio procent av dom som var där, jag var alltid välkommen.

Lisa beskriver supporterulturens betydelse med följande ord som speglar en slags trygghet för henne. Fotbollskulturen är Lisas hela liv som hon sammanfattar på följande sätt.

Kärlek, vänskap och gemenskap

Tillhörighet

Att tillhöra ett sammanhang är en viktig aspekt i supporterskapet. Att alla har en plats är det flera av informanterna som påpekar. Fotbollen förenar människor mer än den exkluderar.

Ett tydligt tecken är att folk som inte har en plats någon annan stans får en plats. Lite handikappade, lite utanför, lite udda existenser finner en gemenskap. Här spelar det ingen roll hur du ser ut, om du haltar eller om du är halvdöv eller så, utan det viktiga är ditt engagemang och alla kan bli en supersupporter på sitt sätt.

*(...) Det som förenar är hela tiden större än olikheterna. (...)
/Sara*

Petra beskriver hur fotbollen och supporterskapet förenar och en känsla av att tillhöra något större.

Det är ju gemenskap i det och alla jobbar mot samma mål, har samma mål framför ögonen kan man säga. Det är få tillfällen i livet som en grupp är så enad liksom. Man kan gå på fotboll med en kompis helt ensam då har man ju bara varandra. Här har man ju så många fler.

Nillan yttrar sig på följande sätt angående tillhörighet.

Ja det är att man är i en grupp, eller att man känner en tillhörighet till någonting på något sätt, tycker jag

På frågan vad det är som gör att Lena vill vara en del av supporterulturen svarar hon spontant: *Människorna!* Hon fortsätter med att förklara vad fotbollskulturen innebär för henne.

Hela mitt liv! (...) Jag tycker det är ett rikt liv (...) Så länge dessa fungerar och detta fungerar (anm. Lena pekar på benen och huvudet) Kommer jag aldrig att vara hemma.

Kommentar

Det sociala samspelet är en viktig del i att vara supporter, man träffar och umgås med människor som ger tjejerna tillhörighet och trygghet. Detta skapar en mening i deras liv. Mening som innefattar att vara del i något större, men även att man byggt upp ett liv genom fotbollen och sitt supporterskap. Det finns en plats för alla i kulturen.

7.2.4 Att få vara en del

Vi frågade informanterna hur det är att vara tjejsupporter. Det gemensamma för alla tjejer är att man måste bevisa för andra att man är intresserad av fotboll som sport och att man är en äkta supporter, inte att man är där för att spana på snygga killar. Kunskap om fotboll och hur man representerar sig själv är väldigt viktigt. Det är även viktigt att man håller sig inom vissa ramar. Entusiasm skall inte uttryckas i för ”stora bokstäver”. Under rubriken förväntningar har vi tagit upp flera fenomen som beskriver detta.

Kunskap

De flesta av tjejerna har upplevt att de behöver bevisa sina fotbollskunskaper för att bli accepterade i kretsen av supportrar. Flera av dem säger att de har vissa strategier för att för att få den respekt hon förtjänar. Sara beskriver hur hon fått bevisa sina kunskaper inom fotbollen. Hon använder sig av vissa termer för att man snabbt ska förstå att hon kan spelet.

I början var det så här att jaha, ”vem i Blåvitt är du flickvän till eller vem är din pojkvän?” Å då kom man som ensam tjej och då blev det så här varför det, man hade liksom ingen respekt alls. Killar tror ju verkligen att man gick dit för att titta på snygga fotbollsspelare. Så det fick man förtjäna genom att visa att man kunde och att man visste vad offsideregeln var (...) Är du tjej och säger att offsideregeln, ja den går ut på det här, då blir dom ”Åh, kan hon offsideregeln, då kan hon”. Det behövs inte mycket för att du som tjej ska vara VÄLDIGT duktig (...)

Fia uttrycker likvärdiga reflektioner över kunskapens betydelse.

Dom kan bli jätte förvånade när man diskuterar och har koll på de tre års senaste resultaten och dom blir lite förvånade att man är tjej och kan (...) Man får prata mera om vad man vet. Dom har lite av den bilden att man är där med någon eller följer med någon eller där för att titta på om någon är snygg eller så där. Man får vara lite mera i en diskussion. Jag brukar gör så att jag visar mera än vad dom, tror så dödar jag deras... med en gång låter dom vara mig sen (...) Ja det är väldigt mycket att dom tror att man är där för att titta på killarna.

Nilla menar att det är diskriminerande mot tjejer att killarna tror att tjejerna inte kan något om fotboll.

Jag kan ju fotboll mycket bättre än många killar som står där och bryr mig mycket mera om vad som händer, men det syns inte.

Lisa som är strax över trettio beskriver att åldern har betydelse, den har gett henne en trygghet över att hon inte behöver bevisa något för andra om sina kunskaper och att hon kan acceptera sig själv och lägger ingen större vikt vid vad andra tycker.

Förväntningar

Det finns en benägenhet att agera så som man förväntas. Det gäller att balansera så att man inte går över några gränser eller trampar någon på tårna.

Nedan beskriver Sara betydelsen av socialt samspel, men att man ändå som tjej inte är fullvärdig supporter.

(...) sen så krävs det inte särskilt mycket, är du en glad tjej å vill träffa andra och är inte rädd för att snacka med folk, då blir du accepterad väldigt fort. Men ditt kunnande ifrågasätts ändå.

Petra ger en liknande beskrivning men poängterar att man inte får vara för käck och trevlig och att måste hålla sig inom vissa ramar.

Är man glad och käck och trevlig mot alla kan ju vissa ta det på ett annat sätt än det kanske är menat. (...) Det är lätt att det blir små rykten, nån tycker någonting och säger något i förbifarten och någon snappar upp det och tar det på ett helt felaktigt sätt man får vara på sin vakt lite grann.

Fia menar att man inte får sticka ut allt för mycket som tjej hon gör jämförelser mellan tjejer och killars beteende. Och menar på att det finns förväntningar från samhället i stort hur tjejer förväntas vara och bete sig allmänt. Hon menar att det förväntas att man tar hand om andra och som tjej inte släppa på alla hämningar:

Det känns som att killarna kan släppa alla hämningar på en match, det spelar ingen roll om dom är för fulla eller om dom har jättekul eller om dom sätter sig och gråter, medan tjejer är mera städade över lag... alltså man är lugn å så där. Man ser ju inte direkt tjejer sätta sig å gråta efter en match eller sparka på en stol eller suppa sig redlös inför en match för att man är så nervös. Utan man kan ju vara nervös, bita på naglarna, man kan ropa att man är frustrerad å så men man är ändå lugn på något sätt, man är inte så som killarna är. Man har mera ansvar... man tar ett annat ansvar för sig själv tror jag (...) På nått sätt är det så att tjejer ska inte släppa på alla hämningar var man än är. Även om man är på fest, stan eller så, utan man ska behålla det här lugnet, ta hand om alla andra i sin omgivning.

Lena svarade på frågan varför hon trodde att det var svårare för tjejer att få vara del av kulturen. Här handlar det inte ens om förväntningar, utan det räcker med att man bara är tjej.

För att dom är tjejer, det är det.

Ett återkommande tema är vad som är tillåtet och hur det är tillåtet att uttrycka sig under en match. Alla informanter beskriver en begränsning i hur stor plats tjejer får ta verbalt. Du ska inte låta för högt, det är viktigt att inte sticka ut för mycket. Nilla menar att det finns förväntningar på att man inte ska låta för mycket under en match som tjej.

Ja, det är lite speciellt... (anm. Hon syftar till att stå i klacken) neej det är kul, men samtidigt är det så att folk tänker att om det står en kvinna i klacken och skriker så är det så "kan inte hon vara tyst" ungefär.

Lisa beskriver detta på följande sätt:

Tja, det förväntas ju inte att man skrika kvädnings ord över halva läktaren vid missnöje.

Sara har varit hängiven supporter i ungefär femton år. I dagsläget är hon inte lika aktiv men går på alla hemma matcher, mestadels har hon stått i klacken men på senare tid har hon suttit på numrerade sittplatser.

Ja kan inte vara tyst när jag ser på match så det känner jag att man har en förväntning som tjej att man helst ska vara där för att umgås och att prata mycket. Babbla sönder matchen å hämta kaffe i pausen, lite så. (...) En tjej i min ålder ska inte vara där för att brinna för fotboll, utan jag ska vara där mer för att umgås.

Nilla berättar om en händelse på Gamla Ullevi förra säsongen. Hon skildrar hur reaktionerna kan bli av att ha en ljus- eller en mörk röst.

(...) Det var en tjej som stod å skrek som alla killar gjorde men hennes röst hördes ju som en mycket ljusare röst, å då var det ju killar som skrek: "Kan du hålla käften!" Men sen har jag en jätte mörk röst när jag skriker så då är det okej, det låter ju som att jag är en... Det går in i resten av rösterna runt omkring mig.

Petra redogör ungefär samma sak, hon återkommer till att det här med rösten har en betydelse på arenan.

Det är väl mer små kommentarer, liksom om någon går förbi eller någon står längre bort eller att man står å sjunger. Eller inte jag då, för jag har inte så pipig röst, men det är väldigt många tjejer som har väldigt pipiga röster. Då blir det så här att: "Va fan stå här å sjunga"

Petra syftar till när tjejer sjunger med i sångerna. Hon för ett resonemang kring detta. Hon diskuterar om tonlägen som tjejerna har. De höga tonerna passar inte in med de bastoner som den stora massan har tycker hon.

Vissa har ju, eller dom flestas röster är ju lite pipigare å då sticker ju ut i mängden. Det hörs ju så tydligt. Jag kan ju själv bli irriterad. (...)

Kommentar

Det vi slås utav, är att det verkar finnas många olika uttalade regler att förhålla sig till som tjej. Alla tjejer vet om att dessa regler existerar, om än uttalade. En del har hittat olika strategier för att kunna hantera detta i sitt supporterskap. En del ser till att ha mycket kunskap om fotboll för att snabbt kunna visa att man är där av rätt anledning. Det finns de som har "rätt" tonläge när de skriker och/ eller sjunger. En av tjejerna beskrev att hon inte bryr sig nämnvärt om vad som förväntas av henne.

Du får inte flippa ut. Du ska hålla lugnet, inga stora känslouttryck. Du ska veta din plats som tjej.

7.2.5 Att få ta plats

*Han märks inte i gruppen för de är så många, det är inget som sticker ut. Så även om vi går femton personer upp för en gata så lägger dom märke till mig även fast jag inte betar mig på ett sätt. Så man har en lite tillbaka framtoning. Vad jag än säger än vart jag än är så märks jag. Vare sig man vill eller inte. Det är inte alltid kul.
/Petra*

I temat *Att få vara en del* beskrevs hur det verbala utrymmet är begränsat. Detta tema fokuserar mer på det utrymme man får ta rent kroppsligt.

Under varje match står en kille som ses som en viktig frontfigur i klacken, den så kallade klackledaren. Hans uppgift är att stå på kravallstaketet med en megafon och leda klacken i ramsor, sånger, handklappningar och andra aktiviteter för att hålla i gång publiken. Denna frontfigur har återkommit under flera av våra intervjuer. De flesta har påpekat att denna kille är svår att ersätta, han är någon slags symbol för klacken. Vi ställde frågan till dem vi intervjuade om någon tjej kunde ta över hans plats på räcket.

Vissa tror att det är möjligt att tjejer kommer upp på räcket men att det kommer att dröja och att man måste ha en pondus och en status i gruppen.

När Lena får frågan om hon tror att det skulle var okej för en tjej att gå upp på räcket och skrika i megafonen svarar hon.

Nej, aldrig i livet, aldrig i livet...det är dom gubbarna det kommer aldrig upp en kvinna på det räcket...det är så killdominerat.

Sara menar att reaktionerna skulle bli starka om en tjej skulle hoppa upp på räcket. Det hade inte varit okej, tjejer ska inte ta så mycket plats. Hon relaterar även till de arrangerade bussresorna där det finns tid för sång och annat trevligt.

Alltså jag tror, hade en tjej hoppat upp på räcket där klackledaren står, då tror jag att det hade setts som oerhört...alltså det tror jag inte hade varit okej. Nej, tjejer ska nog inte ta så mycket plats. Dom får gärna vara med på resorna å så, men om någon tjej skulle gå fram å sjunga någon sång i mikrofonen på bussen eller så, jag tror att det hade setts som: "vad pinsam hon är", det tror jag.

Sara för ett ingående resonemang kring vad som är tillåtet för tjejer och inte. Hon tror även att det skulle bli verbala sanktioner om tjejerna skulle överskrida gränserna.

Kommentar

Klackledaren och hans funktion är central. Detta märkte vi under våra observationer. För oss symboliserar han en del av den hierarki som finns inom supporterskapet. Med sin placering högst upp på räcket görs en fysisk markering av vart han står i hierarkin. Klacken har en stor respekt för honom och följer hans utrop i megafonen utan tvekan. Att komma upp till den nivån som klackledaren är på förvärvas inte av vem som helst. Som tjej förefaller det vara näst intill omöjligt att kunna klättra i denna hierarki. Även här finns det outtalade regler och gränser för vad man som tjej får göra eller ej. Man får som tjej vara närvarande, men bör hålla låg profil, och inte ta över eller ta kontrollen.

7.2.6 Identitet

Identitet ser vi som ett samlingsord kring supporterskap. Identitet är det som gör att man blir någon. I mötet och i samspelet uppstår identiteter, vi speglar oss i varandra för att göra verkligheten begriplig. Fotbollen och supporterskapet är ett sätt att skapa sig en identitet utåt och att vara någon.

Lisa beskriver sitt identitetsskapande inom supporterulturen.

Det betyder mycket faktiskt för att det blir en del av ens identitet kan man säga, alla vet att man håller på med det här. Även dom som man vet inte är fotbolls intresserade vännar frågar: "å jag såg att dom vunnit, va kul var du där?" Å då tänker dom på mig det första dom gör när dom hör något om fotboll (...) Så det är jättekul.

Petra berättar när hon är på jobbet och att arbetskamraterna känner till hennes intresse.

Det är ju en liten del av ens identitet, inte den största men det är väl en del av den. Går man jobbet så får man höra det, här kommer Blåvitt bla, bla, bla hela tiden.

Man kan ha flera identiteter. Nillan beskriver hur hon har olika identiteter, en på arenan och en annan på utsidan. Hon ser det som ett forum för att släppa många hämningar.

Jag blir en helt annan person när jag går in där. Det är därför inte pojkvännen får se mig när jag går på matcher. Jag är ändå ganska lugn i vanliga fall, men jag är hes varje gång jag kommer från en match (...) man har ju inga hämningar utan bara skriker och hoppar å kramas (...)

Nedan beskriver Sara hur hon kan gå upp i sammanhanget på arenan för att sedan släppa och gå vidare.

Jag kan inte gå å sitta på sittplats jag vill stå på ståplats å jag vill vara med å skrika å sjunga å leva med sen kan ju jag glömma resultatet när jag går ut från arenan. Det är klart förlorar vi är jag super bitter å så där men om någon frågar mig utanför arenan ”jaha vem gjorde mål å vilken minut, vad blev det, hur såg situationen ut å så då kan jag säga att vi förlora eller vann det är det som är viktigt.

Lena beskriver och ger en bild av hur hon upplever vissa män i deras frustration. Vi kan inte låta bli att ta med hennes citat eftersom vi starkt minns hennes kroppsspråk och mimik när hon beskrev hur killarna blev som förbytta i stunden av förtvivlan.

Killarna är så fokuserade alltså ni kan inte veta vilka blickar (...) ”kolla matadoren han sliter sitt hår i förtvivlan”

Vi vill avsluta med Lisas citat eftersom den beskriver hur stor och meningsfull fotbollen kan vara, och hur många olika delar av livet den omfattar för henne.

(...)Fotbollen har betytt och betyder så otroligt mycket för mig. Innan jag började engagera mig hade jag ingenting nu har jag allt en människa behöver, genom fotbollen träffade jag min kärlek, många av mina vänner, och lärde känna mig själv.

Kommentar

Att vara fotbollssupporter har betytt mycket för tjejerna. Till dem personligen har det gett ett rikt liv med vänner, familj, kärlek, passion, tillhörighet och glädje. Tjejerna har som supportrar skapat sig ett själv och hittat ett sammanhang. Supporterskapet har varit meningsskapande för dem genom att det har gett dem en plats och en funktion i gruppen. För en del har det inneburit att bli sedd av sin omgivning och att man representerar någonting man är stolt över.

8. Analys

Att vara supporter är att vara en del av en subkultur. För våra informanter har kulturen betytt tillhörighet och en mening med livet. Med hjälp av symboler så visar man sin tillhörighet och samhörighet. Grundvall (2005) menar att en subkultur kan representera något viktigt: *När andra institutioner, som familj och släktskap, sviktar blir klubben ett alternativ som skapar mening och sammanhang*. En av informanterna såg supporterskapet som en "frizon" när vänner bildat familj och hon själv var singel. Flera av våra informanter beskriver hur fotbollen alltid är närvarande i deras tankar. Stien (2004, sid. 113) använder begreppet *psykokulturell* och menar att kulturen alltid är en del av personens inre, kulturen är ständigt närvarande i människan. Den blir en del av ens *referenssystem*, det vill säga jag tar intryck utifrån för att sedan göra det till mitt " eget". I en kultur lever man i ett samspel med gemensamma regler, förhållningssätt och uppfattningar. Dessa normer förenas med ens jag och man anpassar sig för att få vara en del av den. Kulturen är normgivande för supportrarna. Språket på arenan är ett tydligt exempel på att det på något sätt har blivit en kulturell handling i supporterkulturen. De flesta av våra supportrar reflekterade över språket som förekommer på arenan, men det fanns samtidigt en acceptans och tolerans för det så länge man befann sig på arenan. Jesper Fundberg (2003), som gjort en studie om pojkfotboll och maskuliniteter, ser att omklädningsrummet är en fristad från övriga samhället där man är fri att slippa agera politiskt korrekt. Vi har sett att arenan är en fristad för både tjejer och killar att agera ut sina känslor som kan ses och upplevas som stötande av samhället i övrigt. Vi har sett att det finns en dubbelhet i att agera på arenan, dels på ett sätt som ses som stereotypiskt manligt - man sparkar på saker, höjer rösten och skriker ut sin ilska, och dels på ett mycket otypiskt manligt sätt - man brister ut gråt eller skratt och visar sin glädje genom att krama sin närmaste granne. Tore Brännbergs (1998, sid. 132) studie om ett manligt handbollslag beskriver det sociala samspelet och betydelsen av att ingå i ett kollektiv. Sammanhanget ses som ett ställe att *slappna av* på och inte tänka på eventuella konsekvenser av sitt handlande.

Språket på arenan som tidigare nämnt representerar något på arenan. Observationerna som vi gjorde visade att när man ville förminska och håna motsatta laget använde man sig av ord för kvinnans kön och det feminina. Fundberg (2003, sid. 186) kan se detta som en motsats till maskuliniteten. Han beskriver de uttryck som förekommer bland ledare, spelare och åskådare som en symbol för egna inre konstruktioner av vad femininitet är och att orden representerar en rädsla för exempelvis att vara eller spela som en "kärring". Andreasson (2007, sid. 116), som intervjuat manliga och kvinnliga idrottare, kom fram till att språket har en symbolisk betydelse för spelarna. Det kvinnliga könsorganet symboliserar den kastrerade mannen. Att förnedra genom att använda kvinnliga könsorganet eller det feminina så kränker man inte bara idrottsmannen utan även manligheten. Här kan vi se att den konstruktion man gjort och fortfarande gör av kvinnan som svag, skör och vek är vedertagen. Synonym för ordet feminin är vek och fruntimmersaktig till och med i ordbehandlingsprogrammet i datorn. Ordet maskulin är synonymt med kraftfull och viril.

Kulturen ser vi har blivit en livsstil för tjejsupportrarna. Giddens (1999), som diskuterar det senmoderna samhället och människan, menar att livsstil är ett senmodernt begrepp som ger människan olika valmöjligheter. Alltså: "vem är jag som människa, och vem vill jag vara som människa?" Han menar inte att livsstil bara är konsumtion som ska tillfredsställa dina behov. En livsstil är en sammansättning av olika handlingsmönster och orienteringar som bildar och ger innebörd åt människan. Under intervjuerna har det framkommit att supporterskapet ger tjejerna struktur och är en trygghetsfaktor i deras liv. Det finns regler och olika

förhållningssätt i kulturen, både uttalade eller outtalade. Genom dessa regler och förhållningssätt "slipper" individen ta beslut och ansvar i många fall. När kollektivet har fattat beslutet har individen svårt att hävda sin autonomi. Detta gör att beslut eller nödvändigheten att ta ställning lyfts bort från individens axlar.

Tjejerna har förväntningar på sig som supportrar, men även förväntningar ifrån samhället: det gäller att hålla sig inom vissa ramar för att inte "göra bort sig". Goffman (1994) skildrar det faktum att när vi möter människor har vi behov av att veta vem eller vilka vi möter för att veta vad som förväntas av en. En av informanterna sa att det räcker bara med att finnas med som tjej så ses det som en handling. *Upplysningar av individen bidrar till att definiera situationen och gör det möjligt för de andra att veta i förväg vad han kommer att vänta sig av dem och vad de kan vänta sig av honom.* (sid. 11) att få en upplysning, exempelvis att jag kommer med kännetecknen och symboler som visar att jag är tjej, så ligger en förväntan i dessa egenskaper och vad detta innebär.

Fotbollen är historiskt en manlig institution (Andersson, 2002, Fagrell, 2000, Olofsson, 1989). Connell (2003) säger att manligheten konstitueras via idrott och genom att visa upp den manliga kroppen hävdar män sin manlighet via idrotten. Tjejerna har intagit en manlig sfär genom sitt supporterskap och den manliga institution som arenan varit och är. Vi kan se detta som en del i en frigörelseprocess. Man är aktiv i sitt handlande och bryter mot den föreställning eller de normer som har satts upp. Detta kan jämföras med Beauvoirs (2002) tanke att kvinnan genom sitt inträde på arbetsmarknaden uppnått en större frihet. Samtidigt finns beroendet kvar till mannen därför att lönen är betydligt lägre än mannens. Att kvinnans lön är så låg menar Beauvoir beror på de ideologier som härskar. Beauvoir säger på följande sätt: *"Hon är dömd till kärleksförbindelser eftersom hennes lön är minimal, medan den levnadsstandard som samhället kräver av henne är mycket hög"* (ibid., sid. 790). Beauvoir talar om lönediskriminering i förhållandet mellan män och kvinnor. Vi syftar på att en annan sorts diskriminering förekommer inom supporterskapet, men den har ändå samma innebörd som löneskillnader. Vi menar att tjejer får vara med som supportrar på fotbollsarenan, så länge de accepterar villkoren för deltagandet. Samtidigt är frigörelsen begränsad för tjejerna i sitt supporterskap, i den mening att man ska hålla sig inom vissa ramar. Detta är något som bestäms av kollektivet, som till majoriteten är män. Tjejerna har strategier för att hantera och "överleva" i sammanhanget. Frigörelsen är inte total eftersom man har "fel" kön. Kvinnan ska vara en passiv deltagare och inte sticka ut ur mängden. När man som tjej är aktiv på ett sätt som ej är accepterat av gruppen bemöts det med repressalier. Exempel på detta har vi sett i våra observationer: när vissa av killarna i pausen skriker "Visa pattarna" när spelarfruarna spelar fotboll, eller när en tjej skriker hejramsor så att det hörs och resten av klacken tystnar. Genom detta visar man tydligt vad det är som ska gälla för tjejerna. Connell begreppsliggör *genusstrukturen* (sid. 97 ff.), genom att visa hur sammansättningen är uppbyggd. Han menar att den *makt* som mannen har, eller den allmänna underordningen som kvinnan befinner sig i fortgår även om det sker förändringar på lokal nivå. Med hjälp av sin maktposition på arenan tar sig killarna och männen friheten att gränssätta och markera när någon går över gränserna. Om detta förhållande ifrågasätts av bland annat feministerna, menar Connell att det kan ses som ett hot mot den patriarkala makten. Killarna och männen kontrollerar det som sker generellt på arenan. Av en tjej på en arena förväntas andra saker än av en kille, exempelvis hon ska gå och köpa kaffe i pauserna och sitta och skvallra. Connells använder begreppet *produktionsförhållande* som har att göra med arbetsfördelning, vem gör vad i ett sammanhang?

Margareta Forsberg (2007) som gjort en studie om tjejer och deras inställningar till sexualitet tar upp det faktum att tjejer ska tänka på sitt rykte inför hela sin omgivning. Rykten kan spridas av flera olika anledningar, *En anledning kan vara att hon bryter mot spelreglerna för kvinnors sexualitet och låter hennes sexualitet bli synlig* (ibid. Sid. 219) Det är viktigt i supportersammanhang att som tjej inte vara en sexuell varelse, att upprätthålla sitt rykte som en ”riktig” fotbollssupporter, att man är där för fotbollen och inte har andra intentioner. Tjejerna måste hela tiden vara medvetna om vilka signaler de skickar ut. Håkan Larsson (2001) har intervjuat friidrottande tonåringar och deras ledare om hur man iscensätter kön i idrott. Studien tar upp hur man ser olika på pojkars och flickors ansvar för sina egna och varandras beteenden. Flickorna kan ses som ett hot och en frestelse, och därmed riskerar killarnas fokus att sättas ur spel. Tjejerna ska hålla sig inom vissa ramar för att inte störa killarna.

Men vad är det som gör att det finns andra spelregler och förhållningssätt för tjejsupportrar än för killsupportrar? Vår studie har visat att det finns många olika regler och normer att förhålla sig till. Kommer reglerna från dem själva, eller är det en yttre påtryckningar och förväntningar? Beauvoir (2002) menar att den unga flickan redan tidigt är kuvad, hon har socialiserats in i en ordning. I tron att vara fri och obunden är hon i verkligheten fast i ett mönster. Tjejen/kvinnan är hänvisad till passivitet. Detta kan även Fagrells (2000, sid. 164) studie visa på, att man redan tidigt konstruerar ett idrottens kön, och att man hamnar i en *genusregim*. Hon har kommit fram till att det finns en könssegregerad idrottspraktik. *Både flickor och pojkar tycks anamma en idealtypisk bild av den fysiskt starke modige mannen och fysiskt svagare kvinnliga kroppen. De gamla idrottsideologernas kvinnosyn är inte utplånade från idrottsplan*. Connell (2003) betonar även han den betydelse som kroppen och idrotten har för att förmedla maskulinitet och mannens överlägsenhet.

Vi kan se hur de tjejsupportrar vi träffat har haft med sig de regler och ideal som upprätthåller de normer som förväntas av dem. Exempelvis att vara omhändertagande och inte ”flippa ut”. Under observationerna såg vi hur killarna och männen sparkade, ”tog plats” och med aggressiva uttryck visade sin position som den idealtypiske mannen förväntas göra. Detta fick vi även bekräftat genom våra intervjuer, Lena beskriver hur hon sett killarna slita sitt hår som ”matadoren.”

”Att det bara är så” eller ”det är så man säger eller gör i stundens hetta” är uttryck som kan komma ur oss slentrianmässigt i vår vardag. I sammanhanget kvinnor och fotboll har vi hört dessa uttryck från bekanta och tjejerna vi intervjuat. Dessa uttryck står för någonting, som vi uppfattar som en norm och genom uttrycken gör man ett normalitetsanspråk.

Vem är det som säger och bestämmer vad som är en norm? Ambjörnsson (2004, sid. 22 ff.) tar i sin avhandling upp begreppet *Normalitetens natur* och diskuterar utifrån andra teoretiker hur normer i ett samhälle blir befästa och något som de flesta rättar sig efter. Hon gör sammankopplingar med hur det blivit en norm att som tjej raka sina ben, och likaså att de heterosexuella relationerna är en norm i vårt samhälle. Det ses som en självklarhet. Ett par av tjejerna som vi intervjuade nämnde att det inte får låta för ”pipigt” när man sjunger och hejar på laget, för det blir allt för feminint i sammanhanget. En av tjejerna uttryckte att även hon kunde känna sig irriterad över en alltför pipig röst. Ambjörnsson (ibid.) menar att vardagliga handlingar som kan ses som harmlösa gränsdragningar tjejer emellan, som gester, en menande blick eller andra signaler, kan visa på någons fullständiga misslyckande. Med beteendet vill man markera sin ståndpunkt. Naturligtvis är inte detta något som enbart tjejer upprätthåller. De strukturer och normer som existerar i samhället och även i supporter-kulturen upprätthålls

av en hegemoni. I Riksidrottsförbundets (RF) jämställdhetsplan framgår det att deras syn är att män och kvinnor har olika intressen och förutsättningar. När ett så viktigt styrande organ för idrotten har sådana utgångspunkter att män och kvinnor har olika intressen, kan man fråga sig vad detta signalerar? Connell (2007, sid. 101 ff.) menar att *Hegemoniska maskuliniteten* instiftas via ideal som hämtas ifrån media, politik och de ideologier som dominerar i samhället. Genom hegemonin kan den dominanta säkerställa sin position som norm. Samtliga av de tjejer som vi intervjuade visste vad som förväntades av dem och var gränsen gick för hur de skulle framställa sig själva. Man ska vara den omhändertagande personen som inte ska utmärka sig eller väcka ogillanden. Vissa har utmanat denna ”gräns” mer eller mindre genom ställa sig upp på läktaren och skrika, ha koll på fotbollsresultat och statistik från de senaste tre åren, trots att detta kan ses som avvikande. Butler (2007) hävdar att normer och identitet är något som är i rörelse eller instabilt, det är inte något som är inskrivet i vår natur. Det innebär att vi kan flytta ”fram positioner”. Supportertjejerna tänjer på gränserna och utmanar den rådande normen inom supporterulturen. Detta tvingar fram en ny diskurs. När Butler (ibid.) talar om performitet menar hon att vi upprätthåller strukturer genom upprepning, så ju mer tjejerna tänjer på dessa gränser och utmanar rådande normer desto närmare kommer en förändring.

9. Slutdiskussion

Vårt syfte med studien var att belysa supporterskap utifrån tjejers perspektiv. Vi har varit intresserade av att se hur de upplever sitt deltagande i kulturen utifrån det perspektivet att de är en minoritet i sammanhanget. Här vill vi lyfta fram vår egen förståelse som varit grunden till studiens karaktär, att vara en minoritet i olika sammanhang och vilka strategier man använder sig av, medvetet eller omedvetet, för att hantera vardagen. Vi lever i ett samhälle som präglar och fostrar oss in i våra roller. Vi är alla del i detta skådespel. Vi kan uttrycka oss med orden ”att det bara är så”, men oftast finns det en betydelse i denna mening. Vi är vana vid de strukturer och den ordning som råder och tror att föreställningarna är instiftade i vår inre värld. Dessa strukturer och uppfattningar skapar trygghet och mening med våra liv.

Vår första fråga var hur tjejerna ser på supporter-kulturen. De såg supporterskapet och kulturen som något som engagerade dem, som var ständigt närvarande, men ändå som en kultur som de kunde gå in och ut ur. Man såg det som ett medlemskap för livet, och något som alla kunde vara del i. Genom kulturen kunde man ikläda sig en roll som man inte hade utanför. Kulturen är en del av ens identitet. Man signalerar även utanför supportersammanhang var ens lojalitet ligger: på arbetet, på stan, bland andra vänner och man är stolt över att vara med i kulturen.

Vår följande fråga var vad supporter-kulturen betyder för dem. Vi har förstått att kulturen förenar supporterarna i ett sammanhang som låter dem känna sig delaktiga. Genom sin delaktighet har de också en lojalitet till gruppen. Kulturen har gett vissa ett rikt liv i bemärkelsen att de inom supporterskapet hittat passionen och kärleken, vissa har till och med bildat familj. Man har funnit vänner för livet genom sin tillhörighet i supporterskapet.

Hur uttrycker tjejer sin hängivenhet för fotbollen? Flera av de vi träffade hade arbetat ideellt. Detta var ett sätt för dem att ge något tillbaka i sitt supporterskap. Man klär sig i klubbens färger. Detta gör man även när det inte är matchsammanhang, genom att ha på sig sin halsduk sänder de ut en signal till omgivningen om vilka de är. De har lärt sig ramsor och sånger för att stödja sitt lag. Dessa ramsor verkar de kunna plocka fram på en sekund eftersom vi under våra intervjuer fick många exempel på ramsor, utan att vi bett om det. Man träffar sina jämlingar på puben för att prata och utbyta tankar kring fotbollen. Det var även viktigt att ha koll på statistiken, matchfakta, spelarbyten och så vidare. Vi upplever det som att hängivenheten är stor bland tjejerna, och att det tar både tid, energi och pengar att uttrycka den.

Det fanns vissa ramar att förhålla sig till för tjejerna inom supporter-kulturen, eller kanske mer en känsla av outtalade regler. Tjejer kunde uttrycka detta tydligt att det fanns en förväntan på att de skulle vara på ett visst sätt. Villkor som exempelvis att man skulle vara den omhändertagande och ansvarsfulla samt inte sticka ut i gruppen. Det gäller att vara glad och trevlig, men inte *för* glad och trevlig. De språkliga ”reglerna” var att dels inte ha en pipig röst och dels inte ha ett ovärdat språk. Den placering som klackledaren har fick inte beträdas av tjejerna. Man ska inte släppa på hämningarna, utan uppföra sig korrekt enligt de ”regler” som gäller. Det finns de som överträder dessa regler och ramar idag och man har en framtidstro på att tjejernas förväntade roller kommer att suddas ut med tiden. Antalet tjejer som går på fotboll ökar hela tiden, vilket ger ökade möjligheter att bryta de normer som gäller och ur detta föds något nytt.

Vad är det som gör att man vill vara del i supporterkulturen? Gemenskapen är den viktigaste anledningen till varför man vill vara del i kulturen. Gemenskapen uppväger det negativa med att vara tjej och supporter. Supporterskapet ger mening och innehåll i tjejernas vardag och liv. Återigen handlar supporterskapet om identitet, man är någon i andras ögon.

Vi kan se att studien är en stor del i eller ett bra exempel på socialt arbete. Vårt yrke innebär att vi möter människor med olika bakgrund och förutsättningar och då behöver vi vara medvetna om att vi har en förmåga att kategorisera individer. Vi utgår alltför ofta från det heteronormativa, från mallar på hur tjejer och killar ska vara, bete sig och klä sig. Vi menar att vi redan som barn insocialiseras i ett system av föreställningar om hur den ideala mannen och den ideala kvinnan är och ser ut. Dessa föreställningar är vi alla med om att upprätthålla. Historiskt har man sett att tävlingsidrotten är något som har tillhört mannen, både som publik och utövare. Denna syn förefaller fortfarande leva kvar till viss del. I den intervju vi gjorde med supporterpolisen framkom det att han inte såg på någon som helst skillnad på tjejer och killar i deras supporterskap. Man arbetar inte utifrån något genusperspektiv, alla har samma rättigheter och får ta lika stor plats, enligt honom. I vår studie, genom intervjuerna med tjejsupportrarna och den litteratur vi tagit del av, framkommer en helt annan bild. Tjejerna anser att det finns en skillnad för tjejer och killar som supportrar. Den bild som tjejerna förmedlar stämmer överens med det vi upplevt och sett under våra observationer.

Vår egenkritik är att vi har haft kort om tid, och därför varit tvungna att begränsa oss i vårt arbete. Att arbeta utifrån ett genusperspektiv har varit en utmaning i sig, det finns många spår man hade velat gå in på, men inte hunnit. Vi har bland annat haft en vilja att utveckla vårt resonemang kring hur tjejer ser på varandra inom supporterskapet, detta har det dock inte funnits utrymme för. Vi hade svårigheter att avgränsa oss i ämnet till en början, vilket gjorde att mycket tid gick åt att diskutera olika fenomen inom supporterkulturen. Samtidigt har dessa diskussioner varit givande och man har haft möjlighet att reflektera och dra paralleller till samhället i stort. Det handlar om rådande ideologier i samhället och politiska beslut.

Genom vårt arbete med denna uppsats har vi fått träda in i de sammanhang som representerar supporterskapet, såsom puben och arenan, med våra uppfattningar och vår bild av verkligheten. Vår förståelse har självklart även påverkat de litteraturval vi gjort och de frågor vi ställt. Vi har lärt oss om att vara del i en gemenskap och hur viktigt och betydelsefullt det är. Den hängivenhet som tjejerna visat för fotbollen har hjälpt oss att förstå hur betydande idrotten är för många. Det senmoderna samhället ställer krav på individen genom att man ständigt står inför beslut och val. Supporterskapet kan ses som en fristad från allt detta, man ingår i ett kollektiv med regler och förhållningssätt som skapar mening och trygghet.

Detta att vara kvinnlig fotbollssupporter kan sättas in i flera olika sammanhang. Att ingå i en subkultur kan ses som en reaktion på samhället. Det som fick oss att från början bli intresserade av ämnet var huliganismen och vad den står för. Man slåss i lagets namn och detta skapar stora rubriker. Vidare forskning kan vara kring subkulturen, vad den representerar och hur den uttrycker sig. Vår utgångspunkt har varit genus och vi anser att det behövs vidare forskning kring hur vi skapar våra genusidentiteter.

Referenslista

Ambjörnsson, Fanny (2003): *I en klass för sig. Genus, klass och sexualitet bland gymnasietjejer*. Stockholm: Ordfront förlag.

Andersson, Torbjörn/ Aage Radmann (1998): *Från gentleman till huligan?* Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposium AB.

Andersson, Torbjörn (2002): *Kung fotboll*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposium AB.

Andreasson, Jesper (2007): *Idrottens kön- genus, kropp och sexualitet i lagidrottens vardag*. Lund. Media-Tryck.

Brännberg, Tore (1998): *Bakom kulisserna*, Floda: Zenon.

Connell, Robert (1996): *Maskuliniteter* Göteborg: Daidalos.

Connell, Robert (2002): *Om genus* Göteborg: Daidalos.

De Beauvoir, Simone (2002/1949): *Det andra könet*. Stockholm: Nordstedts.

Esaiasson, Peter (red) (2004): *Metodpraktikan. Nordstedts Juridik AB. Erlanders Gotlab, Stockholm*.

Fagrell, Birgitta (2000): *De små konstruktörerna. Flickor och pojkar om manligt och kvinnligt i relation till kropp, idrott, familj och arbete*. Stockholm: HLS Förlag.

Forsberg, Margareta (2007): *Brunetter och Blondiner. Sex, relationer och tjejer i det mångkulturella Sverige*. Poland. Studentlitteratur.

Fundberg, Jesper (2003): *Kom igen gubbar! Om pojkfotboll och maskuliniteter*. Stockholm: Carlsson Bokförlag.

Giddens, Anthony (2003): *Sociologi*. Lund. Studentlitteratur.

Giddens, Anthony (1999): *Modernitet och självidentitet: Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.

Gilje, Nils/Grimen, Harald (2003): *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*. Göteborg: Daidalos.

Goffman, Erwin (1994/1959): *Jaget och maskerna: En studie i vardagslivets dramatik. Kristianstad. Rabén Prisma*.

Grundvall, Stig (2005): *Vagabond MC. Gemenskap, manlighet och marginalitet: En studie av en västsvensk bikerklubb*. Institutionen för socialt arbete. Göteborgs Universitet.

Henriksson, Benny/Månsson, Sven-Axel (1996): *Deltagande observation. Kvalitativa studier i teori och praktik*. Svensson och Starrin (red.) Lund. Studentlitteratur.

Kvale, Steinar (1997): *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund. Studentlitteratur.

Larsson, Sam/Lilja, John/Mannheimer, Katarina (2005)(red): *Forskningsmetoder i socialt arbete*. Lund. Studentlitteratur.

Larsson, Håkan. Idrottens genus. En forskningsgenomgång. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. Nr 1. 2005.

Larsson, Håkan (2001): *Iscensättningen av kön i idrott: En nutidshistoria om idrottsmannen och idrottskvinnan*. Studies in educational science 43. Stockholm: HLS Förlag.

Morris Desmond (1981): *Fotbollsfolket*. Milano: New Interlitho, SpA.

Olofsson, Eva (1989): *Har kvinnor en sportslig chans. Den svenska idrottsrörelsen och kvinnorna under 1900-talet*. Pedagogiska institutionen, Umeå universitet.

Stier, Jonas (2004): *Kulturmöten: En introduktion till interkulturella studie*. Lund. Studentlitteratur.

Elektroniska sidor.

www.svenskfotboll.se: <http://www.svenskfotboll.se/t2svff.aspx?p=152178>

<http://www.stockholmsfria.nu/artikel/19726>

<http://www.rf.se> Riksidrottsförbundet: *Idrottens jämställdhetsplan 2005*:
http://www.rf.se/ImageVault/Images/id_102/scope_128/ImageVaultHandler.aspx

Bilaga 1

Intervjuguide

Bakgrundsfrågor:

Hur gammal är du?

Hur/varför blev du supporter?

Hur länge har du varit supporter?

Vad eller vem fick dig att börja bli supporter?

Är någon i din familj/partner supporter?

Pratar du fotboll med dina vänner, familj eller bekanta?

Hur ofta och hur går diskussionerna (ex. taktik, spelare osv.)?

Delaktighet och kön

Beskriv en typisk matchdag för dig?

Beskriv vad fotbollssupporterkultur är för dig?

Vad är det som gör att du vill vara en del av supporterkulturen

Vad betyder kulturen för dig?

Hur är det att vara tjej/kvinna och supporter?

Känner du dig fullt accepterad som kvinnlig supporter, beskriv?

Träffas ni tjejer/kvinnor för sig eller tillsammans med killarna?

Hur ser du på tjejernas situation i supporter sammanhanget?

Är ni tjejer/kvinnor en självklar i umgänget/del av "gänget"?

Får man vara med på lika villkor som tjej/kvinna? Vilka är villkoren i så fall?

Förväntningar på kön

Tror du att det finns förväntningar på dig över hur du som tjej/kvinna ska vara och bete dig som supporter?

Finns det någon skillnad på förväntningar/attityd nu (äldre) eller då (yngre)?

Finns det ett sätt att vara på arenan och ett utanför (privat)?

Hur är en typisk kvinnlig supporter för dig?

Finns det skillnader på kvinnliga och manliga supportrar? Beskriv skillnaderna.

Hur tror du killarna uppfattar dig som tjej/kvinna och supporter?

Uttryck, språk och kön

Vilken syn har man på tjejer/kvinnor inom supporterkulturen?

Hur uppfattar du det språk som förekommer på arenan?

Är det ok att som tjej/kvinna ta plats i samma utsträckning som killar t. ex höja rösten, sjunga på arenan? Vad tänker du när man skriker könsord m.m. (hora, fitta, bög, kärring, "hon")?

Har du någonsin känt dig kränkt?

Är det ok att säga ifrån?

Har du sagt ifrån/behövt säga ifrån?

Hur tror du reaktionen blir om du skulle säga ifrån?

Vad tänker du om den publicitet som firmorna/huliganerna får i media?

Övrigt

Beskriv en minnesvärd fotbollshändelse för dig

Är det något du tycker är viktigt att lyfta fram som vi inte tagit upp?

Bilaga 2

Intervjuguide till supporterpolis

Bakgrunds frågor

Hur länge har du varit supporterpolis?
Vad fick dig att bli supporterpolis?
Beskriv vad arbetet går ut på och syftar till.
Är du själv fotbollsintresserad? Krävs det att man är det?
Vad är det speciella med att vara supporterpolis?
Hur ser en typisk match dag ut?

Supporterskap

Vad tror du att supporterkultur är?
Vad tror du fotbollen betyder för supporterna?
Vad är det som gör att så många går på fotboll?
Har supporterkulturen ändrats något de senaste åren?

Manliga - och kvinnliga supportrar

Är det någon skillnad på kvinnliga - och manliga supportrar?
Har kvinnliga och manliga supportrar samma villkor?
Hur tror du manliga supportrar uppfattar kvinnliga supportrar?
Hur tror du kvinnliga supportrar uppfattar manliga supportrar?
Vilken syn har man på kvinnor inom supporterkulturen?
Finns det ett könsperspektiv i ert arbete?
Arbetar ni som supporterpoliser olika med killar och tjejer
Hur ser situationen ut för kvinnliga supportrar i dag om du jämför för några år sedan?
Hur tror du att situationen ser ut om 10 år?

Uttryck, språk

Varför väcker fotbollen så mycket känslor?
Tror du att kvinnor kan ta samma plats och utrymme som män på arenan?
Hur uppfattar du det språk som förekommer på arenan?
Vad tänker du när man använder sig av ord som exempelvis: hora, Kärring, bög osv.

Övrigt

Beskriv en minnesvärd fotbollshändelse under ett arbetspass.
Är det något du tycker är viktigt att lyfta fram som vi inte tagit upp?

Bilaga 3

Intervjuguide

Bakgrundsfrågor:

Hur gammal är du?

Hur/varför blev du supporter?

Hur länge har du varit supporter?

Vad eller vem fick dig att börja bli supporter?

Är någon i din familj/partner supporter?

Pratar du fotboll med dina vänner, familj eller bekanta?

Hur ofta och hur går diskussionerna (ex. taktik, spelare osv.)?

Delaktighet och kön

Beskriv en typisk matchdag för dig?

Beskriv vad fotbollssupporterkultur är för dig?

Vad är det som gör att du vill vara en del av supporterkulturen

Vad betyder kulturen för dig?

Hur är det att vara tjej/kvinna och supporter?

Känner du dig fullt accepterad som kvinnlig supporter, beskriv?

Träffas ni tjejer/kvinnor för sig eller tillsammans med killarna?

Hur ser du på tjejernas situation i supporter sammanhanget?

Är ni tjejer/kvinnor en självklar i umgänget/del av "gänget"?

Får man vara med på lika villkor som tjej/kvinna? Vilka är villkoren i så fall?

Förväntningar på kön

Tror du att det finns förväntningar på dig över hur du som tjej/kvinna ska vara och bete dig som supporter?

Finns det någon skillnad på förväntningar/attityd nu (äldre) eller då (yngre)?

Finns det ett sätt att vara på arenan och ett utanför (privat)?

Hur är en typisk kvinnlig supporter för dig?

Finns det skillnader på kvinnliga och manliga supportrar? Beskriv skillnaderna.

Hur tror du killarna uppfattar dig som tjej/kvinna och supporter?

Uttryck, språk och kön

Vilken syn har man på tjejer/kvinnor inom supporterkulturen?

Hur uppfattar du det språk som förekommer på arenan?

Är det ok att som tjej/kvinna ta plats i samma utsträckning som killar t. ex höja rösten, sjunga på arenan?

Vad tänker du när man skriker könsord m.m. (hora, fitta, bög, kärring, "hon")?

Har du någonsin känt dig kränkt?

Är det ok att säga ifrån?

Har du sagt ifrån/behövt säga ifrån?

Hur tror du reaktionen blir om du skulle säga ifrån?

Vad tänker du om den publicitet som firmorna/huliganerna får i media?

Övrigt

Beskriv en minnesvärd fotbollshändelse för dig

Är det något du tycker är viktigt att lyfta fram som vi inte tagit upp?

Bilaga 4

18/10-2007

Hej!

Vi skickar detta mail angående intervjun vi vill göra med dig. Intervjun kommer att ta upp några teman kring att vara kvinnlig fotbollssupporter. Temana är:

- Identitet
- Delaktighet
- Kultur

Intervjun kommer att ta ca. en timma. Vi ser helst att intervjun spelas in på band. Känner du att detta blir ett problem, får du gärna kontakta oss.

Vi vill poängtera att din medverkan är frivillig, skulle du av någon anledning vilja avbryta intervjun kommer vi inte att ifrågasätta beslutet.

Intervjun kommer att behandlas konfidentiellt och omarbetas så att du får full anonymitet. Skulle du vilja ta del av din intervju i skriven form, ser vi inte det som något hinder.

Har du några frågor eller undringar hör gärna av dig.

Jessica Åhlander.....
Tanja Jääskeläinen.....

Med vänliga hälsningar

Jessica och Tanja